

Möjligheten att vara omöjlig

Hur 'kön' förstås och får mening i självdefinitionen hos
fyra icke-binära personer

Av: Isak Kenshin Auran

Handledare: Michell Göransson
Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Kandidatuppsats 15 hp
Genusvetenskap C | VT-terminen 2017

Abstract

The aim of this paper is to examine the possibility to be impossible, to examine how the socially intelligible can come to exist. This is done through the concept of sex/gender, as sex/gender has such a determining place in the production of what can be understood as human, it also has the properties to shed light on the possibility to be and exist beyond the socially intelligible. In this paper I will interview and analyze how four genderqueer people understand themselves and their identity in relation to the phenomenon sex/gender. Through Karen Barad's concept of posthumanist performativity and her conceptualization of phenomena and intra-action I understand sex/gender, not as entities, but as phenomena of ever changing and ever intra-acting agents. The study suggests that the limitations of the concept of sex/gender can be addressed through an understanding of the body as itself a web of intra-actions, that is, the body as a phenomenon.

Nyckelord: agender, nongender, genderqueer, neutrois, trans, Karen Barad, posthumanism, könsidentitet, genus, icke-binär, cis, transperson, intra-aktivitet.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställning	3
Teori	4
Karen Barad.....	5
Metod och material	7
Urval.....	8
Etik och intervjuetodik.....	8
Analysmetod	9
Tidigare forskning	11
Väst och biologisk determinism	11
Väst, genus och binäritet	12
Kön/genus "bortom" väst	13
Analys/Resultat	16
Intervjudeltagarna	16
Identitet	17
Centrala aspekter i en könslig tillblivelse.....	25
Sammanfattning	37
Referenslista	39
Bilagor	40
Bilaga 1: Intervjuguide	40
Bilaga 2: Deltagaransökan.....	41
Bilaga 3: Rättigheter och information.....	42

Inledning

I'm a non-binary person, I have a beard, therefore it's my beard... and not a manly beard. (Bent)

Mitt intresse ligger på många nivåer men det som fascinerar mig mest är vad som driver människor att inte följa strukturer och normer. Att människor följer strukturer förstår jag men jag känner inte att jag har någon rimlig förklaring till varför människor inte gör det. Ett exempel jag har fastnat för är transpersoner och de riskerar en transidentitet medför. Hur kan våld och död vara en risk någon är beredd att ta för möjligheten att leva det en är? För att börja förstå det tror jag att en djupare förståelse av 'kön' och hur 'kön' blir till kan bidra till en förståelse för vad som driver människor till motstånd, ett ifrågasättande av strukturer och normer. Då jag tror att kön, genom dess centrala plats i det att förstås som mänsklig (se: Rubin, 2012, s892), har egenskapen att ge en inblick något 'bortom' struktur och normer. Jag tror att de människor som är i och lever i detta 'bortom' kan ge en inblick i en verklighet utanför det som strukturellt eller normativt är 'möjligt'.

I den här studien har jag använt mig av konceptet *kön* och den så dominerande övertygelsen om kön som något *binärt* för att försöka komma åt och visa på möjligheten att vara omöjlig. För den binära förståelsen av kön är så pass determinerande att kön i princip inte har en betydelse, det "finns" inte, utanför den binära uppdelningen av män och kvinnor. Om vi därtill tror på strukturers kraft att styra människor, att vi tror att strukturer och normer formar människor, hur går det då att förklara till exempel existensen av olika transidentiteter? Existensen av personer som går tvärs över den binära uppdelningen – transsexuella – eller för den delen icke-binära personer. Personer som kanske flyttar sig fram och tillbaka mellan dikotomierna – genderfluid – eller personer som inte tillskriver sin identitet någon koppling till dikotomin – agender. Hur är det möjligheten att vara något som inte är en struktur, något som är bortom strukturerna, något som således inte borde förstås, inte borde kunna tänkas men som likväl är fullt verkligt för de människorna som lever i detta "omöjliga"?

Redan här vill jag nämna att personen som bryter mot strukturer även är en del av strukturerna, att de förstår sig själv genom strukturen och måste således även inom sig själv förhandla fram den egna "möjlighet". Det jag i den här studien kommer göra är att intervjua några icke-binära personer om hur de förstår sig själva och vad som är viktigt i deras självdefinition. På så sätt vill jag bryta upp konceptet kön i mindre och mer hanterbara delar, och identifiera vad som får och kan få betydelse i självidentifieringen och i förståelsen av kön.

Studien grundas på fyra intervjuer med fyra icke-binärt identifierande personer med målet att undersöka hur de både förhåller sig och förstår sig själva i relation till 'kön'. Det handlar både om att undersöka vad som framstår som viktigt i deras självdefinition och även hur de producerar sin könsidentitet. I min studie har jag använt mig av Karen Barads posthumanistiska förståelseram, vilken möjliggör en analys som går bortom förenklade dikotomier och istället förstår världen som ett komplext nätverk av intra-agerande agenter. Även om utgångspunkt för studien är hos icke-binära personer är det även ett försök att visa hur motstånd kan se ut, hur liv bortom strukturer kan bli och vara möjliga. Även om jag tar en utgångspunkt i frågor om kön och icke-binäritet så rymmer studien även frågor om motstånd, frågor om varför och hur människor inte anpassar sig till strukturer och normer, och således kan det här även ses som en kritik mot strukturalism. Anledningen till att jag valde just 'kön' är för att det är en del av människors liv som är existentiellt nödvändig för att förstås som människa (se: Rubin, 2012, s892). Jag har även valt kön av anledningen att det är en individuell sak, det må vara performativt och absolut en materiell- och socialtillblivelse men det är även högst självupplevt. Det är även självupplevt på så många olika sätt, allt från ens egen kroppsuppfattning och kroppsliga reaktioner till vad som görs möjligt socialt i relation till beteende, rörelsemönster och språk, vidare till en otydlig känsla av att vara något som inte riktigt går att förklara – identitet.

Anledningen till att jag har valt att fokusera på icke-binära personer är både för att det är en grupp som det saknas forskning kring (Budge et al., 2014, s107, 110; Richards et al., 2016, s98; Stachowiak, 2016, s1; Zeluf et al., 2016, s8) och även att det är en grupp som jag tror kan bidra med insikt i hur kön blir till. Vi kan genom icke-binära personer få insikt i kön när det inte styrs av strukturer, vi kan förstå hur saker ges mening bortom eller trots rådande normer och strukturer. Då en icke-binär person inte kan förstå sig själv genom de strukturer den har att tillgå måste den hitta nya/andra meningsbärande aspekter för att förklara sin existens. Således får inte icke-binära personer tillträde till de redan-färdiga-förklaringsmodeller. Nya förklaringar måste alltså skapas och formuleras, meningsbärande aspekter av en person, en identitet/icke-identitet måste lokaliseras och kristalliseras. Detta innebär att vi i icke-binära personer kan ta del av kön, eller kanske snarare personskap i dess tillblivelse.

Syfte och frågeställning

Mitt syfte är att undersöka hur ett antal icke-binära personer förstår sig och sin identitet i relation till konceptet/fenomenet kön. Jag tar min utgångspunkt i icke-binära – socialt obegriplig/”icke-görbara” – kroppar, och jag undrar hur dessa kroppar blir till. Min övertygelse är att icke-binära kroppar kan bidra och belysa hur könsidentiteter och kön *kan* förstås och bli till i en vidare bemärkelse. Jag tror även att den icke-binära kroppen kan visa på kön som något mer än struktur och/eller biologi, att den kan ge en ökad förståelse av kön som en tillblivelse och bidra till en djupare förståelse av kön i dess blivande.

- Hur producerar intervjudeltagarana icke-binära könsidentiteter?
- Vad blir betydelsefullt i produktionen av de icke-binära könsidentiteterna?

Teori

I det här avsnittet kommer jag ta upp mina teoretiska utgångspunkter. Jag kommer gå in på Judith Butlers diskussion kring det att vara ”verklig” eller ”begriplig”. Sedan gå in på Karen Barads kunskapssyn och gå in mer specifikt på och beskriva några relevanta teoretiska begrepp. Teoriavsnittet avslutas med att jag beskriver mitt ämne utifrån Karen Barads kunskapssyn.

Mitt intresse för ämnet grundar sig först och främst på mina egna erfarenheter av ett ifrågasättande av kön, ett i mitt liv ständigt letade efter något begripligt, något möjligt. Jag tror i likhet med Judith Butler (2006, s47f) att gruppen transpersoner besitter möjligheten att ifrågasätta det verkliga genom att de lever och upplever det att *inte än* vara verklig, det att vara *fundamentalt obegriplig*. Butler (2006, s46) menar att en kan skapa förändring och visa på normers instabilitet genom att göra anspråk på det verkliga och det just genom att använda sin överklighet. Och det genom att göra ett omöjligt eller obegripligt anspråk. Det Butler menar är att både intersex- och transrörelsen har en förändringspotential just för att de ifrågasätter kroppens relation till normen. Att de genom att ifrågasätta och förändra normativ mänsklig morfologi även innehar möjligheten att ifrågasätta det politiskt ”verkliga” livet (Butler, 2006, s47). En fråga som existensen av det omöjliga belyser hur det är möjligt att bli, känna och uppleva det obegripliga. Något som Butler inte ger ett svar på är dock: hur det är möjligt att ifrågasätta det begripliga? Hur det är möjligt att bli någon(/t) obegriplig? Därtill en obegriplighet som medför en överhängande risk för stigmatisering, diskriminering och våld. Statistiken visar att var tredje transperson har allvarligt övervägt att ta sitt liv, var femte har blivit utsatt för fysiskt våld och var tredje har blivit utsatt för psykiskt våld till följd av sin transidentitet (Folkhälsomyndigheten, 2015).

Frågan jag i den här studien ämnar svara på kretsar som sagt kring vår könade – eller icke-könade – tillblivelse. För att svara på en sådan fråga krävs en teoretisk utgångspunkt som inte begränsas av det möjliga utan som kan se blivande en ständig process av tillblivelse. Jag har därför sökt en teoretisk utgångspunkt som inte begränsas av binära kategoriseringar. Med andra ord en teoretisk utgångspunkt som är dynamisk, som ger utrymme för detaljerna, för det otydliga, som inte kräver fixering utan som kan följa den mångfasetterade och dynamiska värld den gör anspråk att bidra med kunskap om. Jag kommer ta min utgångspunkt i Karen Barads posthumanistiska performativitet.

Karen Barad

Det första som bör förstås när det kommer till Karen Barad är att det hon ämnar göra är att förändra hur vi förstår världen. Hon argumenterar för ett sätt att tänka som kommer bort från binärt tänkande, ett ramverk som gör anspråk på en oseparatorbarhet mellan ontologi, epistemologi och etik, ett ramverk hon kallar för *agentiell realism*.

I propose “agential realism” an epistemological-ontological-ethical framework that provides an understanding of the role of human *and* nonhuman, material *and* discursive, and natural *and* cultural factors in scientific and other social-material practices, thereby moving such considerations beyond the well-worn debates that pit constructivism against realism, agency against structure, and idealism against materialism. (Barad, 2007, s26).

Barads posthumanistiska performativitet grundar sig på en agentiell realistisk omläsning av performativitet. Denna omläsning syftar till att ta i beaktning och erkänna materias dynamism, som bland annat ett sätt att komma bort från representationalism och istället fokusera på frågor om praktiker och görande (Barad, 2007, s135). En agentiell realistisk förståelse av performativitet ger materia mening och agens. Materia blir således en aktiv deltagare i världens tillblivelse. Barad menar dessutom att den här förståelsen kan ge insikt i *hur* diskursiva praktiker får betydelse (Barad, 2007, s136). För att underlätta förståelsen av saker och världen argumenterar Barad (2007, s141) för en förståelse av ontologiska enheter inte som avgränsade ”ting” utan som fenomen. Fenomen bör förstås som en sammanvävning av sakerna i fenomenet, där sakerna ständigt påverkas och förändras och således även förändrar fenomenet själv.

Då Karen Barads teori både är komplex och omfattande kommer jag inte ha möjlighet att redogöra för allt, utan jag kommer göra en kort genomgång där jag tar upp de begrepp som är mest centrala för den här studien. Det begrepp jag framförallt använt i studien är *intra-aktivitet*. Intra-aktivitet är ett begrepp som till skillnad från interaktion inte förutsätter redan innan bestämda enheter, det är relation utan föregående ’relata’ (Barad, 2007, s139). Intra-aktion förstås snarare som det som skapar egenskaperna i föreningar, det som arrangerar materia och även det som skapar avgränsningar. Intra-aktioner bidrar således till ett *agential cut*, ett snitt som skapar separationen mellan ”subjekt” och ”objekt”. Det innebär att ”subjekt” och ”objekt” inte har någon inneboende separation (Barad, 2007, s139f). De är med andra ord inte på förhand givna utan de *skapas* genom ständigt pågående intra-aktioner.

Ett annat viktigt begrepp i den här studien är *fenomen*. Fenomen blir till och får mening genom intra-agerande agenter (min övers. av eng.: ‘agencies’) (Barad, 2007, s139). Fenomen är således en grundläggande del av verkligheten. För verkligheten är inte saker och ting, verkligheten är heller inte det som ligger bakom fenomen utan verkligheten är saker-i-

fenomen (Barad, 2007, s140). Fenomen tar, som jag tidigare nämnt, i sin tur form genom komplexa intra-aktioner, intra-aktioner bestående av ”material-discursive practices or apparatuses of bodily production” (Barad, 2007, s140). Med andra ord är fenomen verklighet i dess ständiga tillblivelse genom ontologiskt trassliga intra-agerande agenter som blir till, får mening och separeras genom materiell-diskursiva praktiker.

Fenomenet kön

I den här delen försöker jag förstå och fokusera på *saker, praktiker* och på *hur kön görs*. Detta är nödvändigtvis inte en aktiv genomtänkt handling, utan snarare förstår jag kön som en ständig tillblivelse, som ett fenomen i en ostoppar förändring. Ostoppar på samma sätt som världen aldrig stannar, den fixeras aldrig utan den är konstant i förändring. En viktig del i Barads förståelse är att visa *hur* fenomen görs. För mig handlar det således om hur kön produceras. Hur saker och praktiker får betydelse för hur kön produceras. Jag förstår således kön inte som något som *är* utan som ett fenomen. Det innebär att kön inte är *en* sak, utan det är en mängd sammanvävda och oseparatorbara intra-agerande agenter. Med andra ord är kön alla dess delar. I mina intervjuer tog jag upp ett antal aspekter som brukas kopplas till kön, som brukar könas, jag kommer gå mer in på detta i metoddelen. De här aspekterna kan förstås som ett litet urval av kön. Delarna som vi utskiljer i produktionen av kön – till exempel: vissa färger, beteenden, egenskaper, eller kroppsdelar et cetera – skapar själva inte ’kön’ utan det är tillsammans, genom gränsdragningar (”cuts”) och intra-aktioner kön produceras.

Komponenterna är inte på förhand tydliga utan de *blir* tydliga, gränser produceras, i, med och genom fenomenet kön. Då vi har en tradition av att försöka förstå den mänskliga världen som sociala strukturer et cetera är det viktigt att göra tydligt att kroppen och materia är aktiva agenter. Materia är inte passiv och fast utan materia måste förstås som en aktiv och rörlig agent. Enligt Barad är även materia diskursivt. Materia skapar det görbara och det görbara skapar materia. Kroppar i dess tillblivelse skapar och återskapar således det möjliga för kroppen att vara och bli. Så kroppar eller materia kan således inte förstås som en separat del av en människa, vi är alltid allt samtidigt.

Metod och material

Jag har i den här studien valt att både göra skriftliga intervjuer och muntliga intervjuer.

Anledningen till att jag valde dessa två metoder var att jag ville erbjuda flera alternativ till mina intervjudeltagare, och det som ett sätt att möjliggöra för fler personer att delta i studien. Jag erbjöd även möjligheten till go-along eller medföljande intervjuer, men då ingen explicit ville det och jag upplevde tiden som kort valde jag att inte tydligt fråga efter någon sådan intervju. Båda intervjumetoderna baserades på så öppna frågor¹ som jag ansåg möjligt och inför alla intervjuer gav jag kortare presentation av vad intresseområdet för studien är och även en kortare instruktion². Anledningen till att jag valde öppna frågor var att intervjudeltagarna skulle få möjlighet att resonera och fritt associera fram sina svar, vilket har varit av yttersta vikt då de frågor den här studien ämnar undersöka inte har några enkla svar. Anledningen till att jag valde att ge instruktioner är att frågorna som behandlades är svåra, vilket innebär att svaren lätt kan baseras på det-redan-kända, här tänkte jag främst på en binär förståelse av kön. Med andra ord, för att komma bort från redan färdiga förklaringsmodeller valde jag att instruera deltagaren och understryka att de inte behöver relatera till kön som något binärt. Jag gjorde det även med avsikten att redan innan intervjun påbörjades tydligt visa att deras självdefinition har ett egenvärde och alltså inte behöver relateras till en binär förståelse för att kunna existera och förstås.

I själva intervjusituationen valde jag att ställa frågorna i intervjuguiden och därefter utgå från den aktuella intervjun vad gällde följdfrågor. För följdfrågorna utgick jag från de exempel Ritchie och Lewis (2003, s150ff) tar upp. Jag försökte att inte utgå, eller i någon större utsträckning koppla de olika intervjuerna till varandra. En av de två muntliga intervjuerna gjordes på engelska efter önskemål av deltagaren, intervjudeltagaren kan svenska men kände sig inte helt bekväm med att prata på svenska då det inte är hans huvudsakliga språk. Då hen kan svenska pratade jag på svenska och hen på engelska. De två skriftliga intervjuerna gjordes genom att frågorna skickades ut och när svaren kommit tillbaka skickade jag ut följdfrågor som baserades på de svar jag hade fått.

De muntliga intervjuerna var i snitt 80 minuter långa och spelades in i sin helhet och transkriberades. De skriftliga intervjuerna planerades att bestå av två omgångar frågor, en med grundfrågorna och omgång med följdfrågor. Vad gäller inlämningen av de skriftliga intervjuerna kom vi gemensamt fram till en deadline när de skulle skicka tillbaka sina svar. I

¹ Se Bilaga 1 för intervjuguide.

² Se Bilaga 1 för intervjuguide.

slutändan blev det två skriftliga intervjuer med vardera omgångar följdfrågor och två muntliga intervjuer.

Urval

Intervjudeltagarna söktes främst via egna kontakter men även via en Facebookgrupp som är till för icke-binära personer³. Intervjudeltagarna avgränsades till icke-binära personer, dock valde jag att inte använda ordet 'icke-binära' när jag sökte deltagare. Anledningen var att i tidigare studier jag gjort visade det sig att vissa personer inte förstår sig eller definierar sig med begreppet icke-binär (Auran, 2016). Här får begreppet en identitetsaspekt, det är ett begrepp som till exempel medför en idé om en viss grupptillhörighet, självupplevelse eller liknande. För andra personer verkar icke-binär snarare fungera som ett positioneringsbegrepp, som ett sätt att beskriva att en står utanför en binär förståelse av kön. Med andra ord finns det personer som inte tillskriver sig en explicit identitet, en kategorisering utan att det snarare handlar om en självförståelse. De deltagare jag fick kontakt med i den här studien beskrev dock sig själva med begreppet icke-binär.

Etik och intervjumetodik

När jag fått kontakt med potentiella intervjudeltagare kom vi överens om vilken typ av intervju de skulle föredra, och sedan gav jag information om hur intervjun skulle gå till väga och informerade även om deras rättigheter. Informationen om deras rättigheter skickades ut innan intervjuerna men delades även ut i pappersform till deltagarna av de muntliga intervjuerna⁴. Intervjumetoden påverkade såklart materialet jag fick in. En påtaglig skillnad var de relativt korta och inte fullt så ingående svar jag hade önskat på de skriftliga intervjuerna. Trots det anser jag att det framgick vad som var betydelsefullt för intervjudeltagarna, och som nämnt hade jag därefter möjlighet att ställa mer specifika följdfrågor. Hur intervjufrågorna tolkades av deltagarna skiljde sig även mellan intervjumetoderna, där de muntliga intervjuerna gav möjligheten för mig att vara mer exakt. Detta gav mig möjlighet till att tydligare få tillgång till något annars jag eventuellt inte hade frågat om. När det kommer till utförande av de muntliga intervjuerna frågade jag deltagarna om de hade några preferenser på var vi skulle ses, det hade de ingen av dem. Då jag inte har ett kontor att tillgå, utfördes intervjuerna på allmänna platser. Då platsen är viktigt för att deltagarna ska känna sig bekväma (Thomsson, 2002, s86) hade en annan intervjuplats varit att föredra, men platserna var likväl ostörda och enskilda rum. I övrigt utgick jag till stor del

³ Se Bilaga 2 för deltagaransökan.

⁴ Se Bilaga 3 för deltagarnas rättigheter.

utifrån Thomsson (2002, s87-89) tips gällande mötet med intervjudeltagarna. All kommunikation med deltagarna inför intervjuerna var på svenska.

I presentationen av mig själv valde jag att vara öppen med att jag har transerfarenheter. Jag gick dock inte djupare in på det, vilket jag i efterhand upplever som ett misstag. Ritchie och Lewis (2003, s160-161) tar upp problematiken med att visa för mycket likheter med sina deltagare. De menar att detta kan ge upphov till en falsk intimitet, vilket var anledningen till att jag begränsade vad jag berättade om mig själv. Men under intervjuerna upplevde jag emellertid en osäkerhet från deltagarna. Efter intervjuerna men även i sökandet efter deltagare kom det fram en viss misstro till forskare (läs: cis-personer) som vill undersöka icke-binära. Det verkar inom gruppen finnas en oro för till exempel exotifierande eller liknande. Således kan det vara en fördel att vara mer explicit med eventuella likheter i bemötandet med den här gruppen.

Intervjupersonerna anonymiserades under transkriberingen av de muntliga intervjuerna och under första genomläsningen av de skriftliga. Anonymiseringen handlade främst om att namn och information som jag ansåg skulle kunna slås ihop för att identifiera personerna, togs bort. I den här processen fick även intervjudeltagarna nya namn. Namnen valdes utan någon direkt koppling till deltagarna. Jag valde namnet alfabetiskt utifrån en lista på könsneutrala namn, där första intervjun jag gjorde började på A och sista på D.

Analysmetod

Analysen påbörjades under transkriberingen/genomläsningen där jag parallellt skrev kommentarer och gjorde anteckningar, även under analysen utgick jag till stor del ifrån Thomsons (2002, 147ff). Efter en återblick på mitt syfte och min teori framträdde tre övergripande teman som materialet sorterades utefter. De tre teman som blev tydliga kretsade kring deras egna identitet, när de uttryckte något som viktigt/betydelsefullt och när de uttryckte vad eller hur de gjorde saker. Den sista punkten valde jag senare att ta bort som en egen rubrik då jag inte upplevde det som centralt för mitt syfte. Vardera deltagares berättelser kring varje tema sammanfattades och de anteckningar jag tidigare gjorde utvecklades i relation till min teoretiska utgångspunkt och den tidigare forskningen.

När det kommer till vad som framgår som viktiga aspekter i deras självidentifikation är det viktigt att göra klart att det som kommer fram är begränsat i relation till vad som här och nu kan förstås och tolkas som könsspecifikt. Det kan finnas aspekter som varken jag eller deltagarna än har tänkt på även om det är aspekter som är av vikt för identiteten. Men det är även begränsat i att jag i intervjun tog upp ett antal aspekter och det är således dessa

deltagarna förhåller sig till. Aspekterna som jag har inkluderat är sådana människor brukar använda för att förstå eller på olika sätt bestämma kön, och då även främst en binär könskodning. De här aspekterna är med andra ord några av de sakerna som är fenomenet 'kön'. Jag förstår de här aspekterna som viktiga i produktionen av kön, de är kön. De aspekter jag har tagit med är de jag, med hjälp av andra personer i min omgivning, har kunnat komma på, det är således viktigt att den här listan inte är fullständig, att det finnas fler som jag har glömt eller inte ser/har uppmärksammat som centrala.

Tidigare forskning

I den här studien kommer jag ta min utgångspunkt i en västerländsk kontext, då det är här studien utspelar sig. Av den anledningen kommer jag gå in en hel del på just kön i ”väst”. I det följande kapitlet kommer jag försöka redogöra för hur förståelsen för kön/genus har utvecklats i en västerländsk kontext för att sedan ta upp förståelsen av kön/genus som något binärt och sist kommer jag ta upp några icke-västerländska exempel på olika sätt kön/genus kan ordnas, hur olika aspekter kan verka meningsskapande och hur olika aspekter av en människa kan tillskrivas könsspecificitet.

Väst och biologisk determinism

För att ge en inblick i en västerländsk förståelse av kön/genus anser jag att det är viktigt att göra en historisk återblick på hur förståelsen av kön/genus utvecklats. I förståelsen av människor har mycket fokus lagts på biologi och/eller fysiologi, och idéer kopplade till detta (se: Laskar, 2005). Kroppen har fått en central plats i produktionen av kunskap om människan och har använts för att kategorisera och hierarkisera människor. En viktig insikt som formulerades av andra vågens feministiska forskare var idén om genus som något socialt konstruerat och således inte ett biologiskt faktum (Oyèwùmí, 2005, s9). Som Oyèrónké Oyèwùmí (2005, s9f) skriver misslyckades emellertid projektet med att helt frikoppla det socialt konstruerade från biologi och fysiologi. Hon menar istället, trots att genus som en social konstruktion är och har varit av ytterst vikt för mycket feministisk diskurs, så påverkas alltid tankegångarna av en biologisk determinism, en ’bio-logik’ (min övers. eng: ’bio-logic’) som hon kallar det. Oyèwùmí menar att kroppslig olikhet har varit det sätt som människor har separerats (Oyèwùmí, 2005, s7). Hon poängterar även den visuella aspekten i den här separationen och menar att i västerländsk kultur är seendet – det att *se* skillnad på/i kroppar – av yttersta vikt, något som inte är fallet i många andra kulturer (Oyèwùmí, 2005, s4). Oyèwùmí (2005, s4) menar således att detta fokus på att *se* skillnad som ligger till grund för ’bio-logiken’. Genom att synen görs viktig för att identifiera skillnad blir även anatomisk skillnad eller yttre biologi av vikt för skillnadsskapandet. Resultatet blir enligt Oyèwùmí (2005, s8f) en binär uppdelning av kön, trots att genus beskrivs som social konstruktion förstås det inte så. Ett exempel Oyèwùmí tar upp är hur uppdelningen man – kvinna *alltid* förstås som en binär hierarkisk ordning. Således menar hon att utan den hierarkiska aspekten skulle inte dikotomin man – kvinna förstås som determinerande för en kultur. ’Bio-logiken’ begränsar eller till och med omöjliggör kunskap om andra kulturer med andra förståelseramar. Oyèwùmí (2005, s13) exemplifierar genom att ta upp traditionell Yorùbá kultur där det inte är

biologiska faktorer som bestämmer vad någon förväntas kunna göra – till exempel sälja varor på marknaden – utan det är den sociala positionen. Således menar hon att det krävs en annan än en västerländsk genuskarta för att bilda en förståelse av hur det sociala livet är organiserat.

Väst, genus och binäritet

David Rubin (2012) går i sin artikel ”“An Unnamed Blank That Craved a Name”: A Genealogy of Intersex as Gender” explicit in på hur det binära skillnadstänkandet kvarstår även när den biologiska förklaringsmodellen faller, när teknologi och ny kunskap destabiliserar konceptet kön. Med andra ord, när den visuella skillnaden inte kan visa på skillnad skapas nya förklaringsmodeller för att upprätthålla det binära tänkandet, och detta istället för att föra en kritik mot tänkandet i fråga. Rubin (2012) tar sin utgångspunkt i idén om könsskillnad i relation till forskning och teoretisering kring intersexualitet och bygger sin argumentation på en närläsning av psykoendokrinologen John Moneys biomedicinska forskning. Rubin (2012, s888) menar att personer med intersex har använts i skapandet av distinktionen mellan kön och genus. Genom att personer med intersex, trots sin oklara biologisk könstillhörighet, uppvisar olika könsuttryck har Money likväl trots sig kunna göra en könsbinär uppdelning. Teorin bakom uppdelningen byggde på övertygelsen att uppfostran ligger till grund för det mentala könet. Senare studier på till exempel intersexualitet visar att genus inte är formbart på det här sättet, att det är mycket mer komplext än så (Rubin, 2012, s888f). I det här avseendet tar Rubin (2012, s889f) även upp Judith Butler och hennes invändning mot kön som grunden till genus. Enligt Butler måste även kön förstås som en produkt av genus, att kön är en del i produktionen av kön/genus, en produktion som naturaliserar idén om ett fördiskursivt kön. Det Rubin (2012, s895) argumenterar för är att genus, genom John Moneys användning av begreppet, fungerade som ett sätt att fylla i eller täcka även det "unnamed blank" som uppstod i samband med den medicinska teknologins destabiliserande av kön. På det här sättet kunde Money använda genus som ett sätt att beköna barn med intersex. Han kunde utifrån föreställningar om könsroller tro sig kunna bestämma barns kön och vidta kirurgiska och/eller hormonella åtgärder för att "normalisera" dessa barn till vad de "borde" ha varit från första början (Rubin, 2012, s892). Således gör Rubin (2012, s904) ett försök att kontextualisera genus i historien. Han försöker visa på dess bakgrund som ett feministiskt verktyg i en kritik av biologistisk och essentialistisk kön/genus som en politisk grund att rättfärdiga ojämställdhet mellan män och kvinnor. Därtill visar Rubin på hur genus används som ett normerande verktyg i kategoriseringen av personer med intersex. Med andra ord har begreppet genus uppkomst stabiliserat och normaliserat en binär förståelse av kön, och det i den stund när den biologistiska förklaringsmodellen själv destabiliserade kön som ett

binärt fenomen. Det som blir tydligt i diskussionerna kring kön/genus är dess avhängighet av separation, av binäritet: av män och kvinnor. Att prata om kön och/eller genus är att prata om män och kvinnor, olika aspekter av män och kvinnor men alltid om män och kvinnor. Således hamnar alltid diskussionen eller problematiken i att utröna eller klargöra separationen. Om då separation inte är grundpelaren i kön/genus, vad är det då vi pratar om?

R. Connell (1987, s23) menar likt Oyěwùmí att teorier kring genus är en västerländsk uppfinning och att andra kulturer har andra sätt att förstå och hantera kön/genus och sexualitet. Connell (1987, s42ff, 61) går igenom hur genus inom en västerländsk kontext har teoretiserats. Hon menar att för att förstå social praktik krävs en teori som inte ger sig hän till varken till exempel voluntarism eller biologisk determinism, en teori som rör sig bort från ytterligheter och istället förstår social praktik i dess dynamik. Intresseområdet i den här studien är som sagt personer med en icke-binär könsidentitet/kön, med andra ord den grupp som inte inkluderas, eller som snarare inte kan inkluderas i kön/genus diskussionen. Det här är också något som blir tydligt i forskningen, för trots en uppsjö av forskning om kön/genus är forskningen allt som oftast inriktad på just män och kvinnor, medan de som explicit inte tillhör dessa köns kategorier saknas i forskningen (Budge et al., 2014, s107, 110; Richards et al., 2016, s98; Stachowiak, 2016, s1; Zeluf et al., 2016, s8). Litteraturen jag har tagit del av har även bemött och behandlat icke-binäritet i relation till en binär förståelse av kön/genus och således har de begränsat vad som kan förstås, då ramverket de utgår ifrån redan har dragit en gräns, redan gjort en begränsning av det möjliga. Jag menar således i likhet med Oyěwùmí (2005, s12) och Connell (1987) att en annan karta behövs, en karta som kan tillgodose världens dynamik och kan gå bortom de begränsningar en binär och hierarkisk förståelse av kön medför.

Kön/genus "bortom" väst

Nedan kommer jag ta upp kön/genus i två olika kulturella kontexter, detta gör jag inte med avsikt att försöka ge alternativa förklaringsmodeller till vad kön/genus *är*. Snarare fungerar dessa exempel som en inspiration till hur kön/genus *kan* förstås, hur det kan organiseras och produceras. Det är ett försök till att visa hur olika aspekter av en människa kan tillskrivas könsspecificitet.

Maskulinitet och klass

I ljuset av Oyěwùmí (2005) förståelse av västvärldens "bio-logic" är Kale Bantigue Fajardo (2008) artikel om Filippinsk maskulinitet ett bra exempel på hur biologisk determinism inte är en universell förståelseram. Fajardo (2008) skriver om filipino och filipino-amerikansk

tomboy maskulinitet och hur den förstås av filippinska sjömän. Den vedertagna förståelsen av filippinska sjömän är att det är en heterosexuell, nationalistisk, familjeorienterad, och geografiskt och sexuellt rörlig grupp, att de är ”macho” (Fajardo, 2008, s405). Fajardo (2008, s405) menar dock att det är mer komplext än så, och med utgångspunkt i samtal om filippinska tomboys⁵, med sjömän, har Fajardo kunnat föra en queer kritik av den mer heteronormativa konstruktionen kring filippinsk maskulinitet. Fajardo visar på en gemensam arbetarklassmaskulinitet som överbygger könsbiologisk separation, genom att ta upp sjömannens bemötande till honom (då en tomboy) i relation till hur han presenterar sin egen klasstillhörighet. När Fajardo beskriver sig som mer elit eller medelklass behandlas han som en kvinna – som ett feminint subjekt. Om han däremot beskriver sig ha en arbetarklassbakgrund bemöts han som ett maskulint subjekt, som en tomboy (Fajardo, 2008, s412f). Således menar Fajardo att sjömännen förstår tomboys som en klassbestämd maskulinitet. I Fajardos möte med sjömännen kom det även upp berättelser om deras tidigare möten med tomboys. Fajardo (2005, s414f) menar att det i historierna framgår att de filippinska tomboymaskuliniteterna förstås i relation till en manlig filippinsk heterosexuell maskulinitet snarare än att de skulle vara i någon opposition till varandra. Detta tyder även på att tomboymaskulinitet är en del av filippinsk maskulinitet. Det Fajardo visar är med andra ord att det finns en gemensam filippinsk arbetarklassmaskulinitet, en maskulinitet som överbryggar eventuella biologiska olikheter, en maskulin gemenskap som verkar vara tätt sammanbunden med en arbetarklassidentitet.

Sexuell praktik och genus

Don Kulick (1997) tar i artikel ”The Gender of Brazilian Transgendered Prostitutes” upp en förståelseram som lägger mycket vikt vid sexuell praktik. Kulicks (1997) studie behandlar brasilianska travestis förståelser av kön, genus och sexualitet. Kulick visar att det i dessa exempel föreligger en direkt koppling mellan sexualitet och genus. Kulick (1997, s575) beskriver travestis som feminiserade prostituerade män som uppskattar att penetreras av andra män. En viktig del i förståelsen av travestis är deras position i samhället, där de både är en synlig (det finns kända travestis som idealiseras) och en högst utsatt grupp som både diskrimineras och utsätts för våld, rentav mord (Kulick, 1997, s575). Det som är kännetecknande för travestis är deras feminiserade kroppar. Denna feminiseringsprocess är – till följd av deras ekonomiska situation – ofta mycket hälsoskadlig och bidrar till att många dör i förtid (Kulick, 1997, s576). Frågan som Kulick ställer är varför personerna utsätter sina

⁵ Tomboy förstås här som en FtM (female to male) maskulinitet och således inte en lesbisk maskulinitet som annars är vanligt förekommande tolkning av filippinska tomboys, vilket även är en av poängerna Fajardo gör.

kroppar för hälsoskadligt silikon och östrogen, varför de vill åt en kroppslig förändring som inte bara är direkt skadlig utan som även utsätter dem för stigmatisering, hot och våld, och det samtidigt som de inte identifierar sig som kvinnor. Travestis motsätter sig nämligen idén att de skulle vara kvinnor: de är män men beskriver sig som feminina eller ”lika kvinnor” (Kulick, 1997, s577).

En stark koppling görs dessutom mellan en travesti-identitet och sexualitet, många av deltagarna i Kulicks studie förstod att de var en travestier i samband med att de insåg att de attraherades av män. När det kommer till relationer så är det just homens (män) travestis är *ihop* med, homens är män som inte är intresserad av en annan mans penis vilket innebär att travestis skiljer sig från sina pojkvänner, och på så sätt är i en form av heterosexuell relation. Homens kan således sluta vara män och bli viado (homosexuella) genom att visa intresse för hens penis. Travestis är inte ihop med viados men uppskattar dock att ha sex med viados, och kan till och med betala en annan man för att ha sex med hen (Ibid., s577f). Det Kulick (1997, s579) menar är att travestis följer en binär könslogik men att den baseras på sexualitet snarare än ett kön/genussystem. Vilket innebär att deras identitet som travestis är ett resultat av att vara sexuellt attraherade och uppskatta att bli analt penetrerade av män. Den förståelse av kön som travestis utgår ifrån gör sig tydlig i skillnaden mellan dem och homosexuella män, där homosexuella män egentligen är samma som travestis men att de låtsas vara män. Således har kvinnor och män som gillar att penetreras i princip samma genus, vilket Kulick menar innebär att en till exempel könskorrigering operation inte skulle ge travestis något mer än vad de redan kulturellt har. Kulick (1997, s582f) menar att det finns något i Brasiliansk – och även i sydamerikansk kultur i stort – som underbygger travestis förståelse av genus, att det i den här regionen finns en koppling mellan sexualitet och genus. Ett exempel på detta är att travestis kan förnedras genom att kallas män, men detta är enligt Kulick något främst icke-attraktiva travestis utsätts för. Travestis som är ”lyckade” (de som är sexuellt attraktiva för män) blir snarare erkända och beundrade. Kulicks text visar att konventioner kring kön och genus kan omläsas på ett sätt att samma regler kan användas med en något annan logik för att producera något nytt. Den här texten likt den föregående visar att en bredare förståelse av kön/genus är nödvändig, att den binära uppdelningen av kön-genus inte är applicerbar och att kön och genus inte kan reduceras till en förståelse av olika sätt att vara man eller kvinna på.

Analys/Resultat

I det här avsnittet kommer jag presentera analysen och resultatet av studien. Presentationen är uppdelad efter teman och intervjudeltagare. Analysen tematiseras i tre delar, först ges en introduktion av intervjudeltagarna, sedan en presentation och analys av deras redogörelse för sin självidentifikation. Till sist diskuterar jag det de framställer som betydelsefullt i deras könade tillblivelse. Under alla tre delarna redogör jag för vardera deltagares berättelse separat, därefter kommer en avslutande diskussion av temat.

I texten kommer jag främst använda mig av 'hen' som pronomen på deltagarna. Det med anledningen att jag upplever 'hen' som mer lättläst, då 'den' kan misstolkas till att syfta på en sak och inte en person. Presentationen är sorterad efter hur jag fick in materialet. Det kan också vara värt att nämna att de två första – Ariel och Bent – är de muntliga intervjuerna och de två följande – Cam och Dana – är det skriftliga intervjuerna. Förutom den här uppdelningen har jag inte separerat dem på något annat vis.

Intervjudeltagarna

Den här introduktionen har för avsikt att ge intervjudeltagarna en kontext, en kortare inblick i deras liv. Anledningen till den här introduktionen är att visa på deltagarnas möjlighet till egna uttryck et cetera. Det liv deltagaren lever och de sammanhang de vistas i kan innebära begränsningar i form av risker för stigmatisering, hot, våld et cetera. Av den anledningen är det viktigt att redogöra för det liv de lever och har levt. Fokus ligger på klassbakgrund, utbildningsgrad och socialt nätverk, då dessa faktorer säger något om deltagarnas möjlighet till egna val som vart de bor och möjligheten att välja sina sammanhang et cetera. Gemensamt för alla deltagarna är att de bor i större städer.

Ariel är i 30årsåldern och har en högskoleexamen. Hen beskriver sin identitet som något hen tänkte och funderade på mer förut, när hen var yngre. Hen har ett socialt nätverk och uttrycker att hen till stor del kan välja sina sammanhang och de människor hen umgås med. Ariel har arbetarklassbakgrund och beskriver sin barndoms familjesituation som en öppen, tillåtande och som en trygg plats.

Bent är i 20årsåldern, har grundskoleutbildning och säger att hen har planer på att läsa upp sina betyg och påbörja högskolestudier. Bent är arbetslös och bor med sin ena förälder som hen säger sig ha en komplicerad relation med. Hen berättar att hens familj vet vem hen är och att de ställer upp för hen. När det kommer till andra sociala sammanhang har hen mer kontroll över vem hen umgås med. Bent har en medelklassbakgrund och beskriver sin barndom som på många sätt komplicerad, exempelvis med många flyttar mellan olika länder.

Cam är i 25årsåldern och har en högskoleexamen. Cam säger i intervjun att hen är i en process där hen försöker ta reda på vad hen vill och känner inför sin kropp och könsidentitet. Cam beskriver att hen den senaste tiden har flyttat runt mycket och att hen nu söker jobb. Detta kringflyttande har påverkat Cams nära relationer som nu är till stor del finns på distans. Cam har dessutom nyligen påbörjat utredning⁶ som icke-binär, och hen säger sig fortfarande stå frågande inför exakt vad hen vill gällande hormoner och kirurgi. Cam säger inte så mycket om sin uppväxt annat än att hen växte upp i två hushåll då föräldrarna separerade när hen var ung.

Dana är i 30årsåldern, har högskoleexamen och säger sig ha sociala nätverk, arbete och fritidsintressen men utvecklar inte mer. Dana beskriver att hen kommer från en medelklassfamilj på landsbygden, med en utomeuropeisk förälder och en svenskfödd förälder. Dana går inte djupare in på relationen till familjen eller uppväxten.

Identitet

I det här avsnittet kommer jag gå in på hur intervjudeltagarna beskriver sina identiteter. I intervjuerna gjorde jag en distinktion mellan hur de beskriver sin identitet och hur de upplever sin identitet. Distinktionen gjordes redan i planeringsarbetet inför intervjuerna och förtydligades under själva intervjuerna genom att jag bad dem berätta hur de upplevde sig själva och det utan att förenkla och använda könsbinära termer. Anledningen var att jag ville se om förklaringarna skilde sig från varandra men det var även ett försök att synliggöra deras icke-binär könsidentitet som något eget, som ett stärkande för att dem att de inte behöver relateras och förstås genom det könsbinära. Jag menar att en förklaring av en upplevelse inte har samma krav på sig att vara begriplig och är således heller inte lika knuten till det begripliga.

Ariel

Ariel beskriver sig som icke-binär och maskulint identifierad transperson. På frågan vad det innebär säger hen att hen identifierar sig utanför det binära, att hen inte identifierar sig som man men använder ordet maskulin främst för att underlätta andra människors förståelse av hen.

Jag vill inte bli läst som man. Men mer som androgyn, någonting där emellan... Eller något annat. (Ariel)

När det handlar om upplevelse beskriver Ariel att hen blir obekvämt av att tolkas som både kvinna och man. Ariel beskriver även att hen är obekvämt med vissa delar av sin kropp.

⁶ Utredning syftar här på den utredning vården gör för att fastställa ett vårdbehov. Utredningen är en process som kan ta uppemot ett år att genomgå och som, beroende på vad patienten behöver, kan innebära hormonterapi och/eller kirurgi.

Obekvämheden handlar, säger Ariel, inte om bemötandet utan om kroppen i sig. Att vissa delar inte känns som de är en del av hen. Det Ariel beskriver sig bekväm med är en viss *kroppstyp*. En kropp som jag tolkar som en kontrollerad kropp, Ariel tydliggör dock att det inte riktigt är kontroll hen avser, utan snarare en kropp som stannar innanför sina ramar.

Ja men lite så, en kropp som hänger ihop... en kropp som inte sticker ut... det här låter jättedumt men att... Ja... När det går att dra på en t-shirt och den håller sig innanför t-shirten. (Ariel)

Det handlar till viss del om en vältränad kropp men Ariel menar att det är mer än så, att vissa kroppar aldrig uppnår den här ”stabiliteten” trots träning. Stabiliteten hen eftersträvar kopplas även samman med en kapabel kropp, och inte till en specifikt könad kropp. Den här förståelsen av (och idealet om) sig själv och sin kropp är något som återkommer genom hela intervjun, något som också framgår av våra samtal om till exempel kläder. Det som blir tydligt i Ariels berättelse är kroppen och dess påtagliga plats i ett personskap och i en identitet. Det är i kroppen som kön på sätt och vis görs viktigt för Ariel, men det är inte i kroppen som kön blir till. Kroppen och kroppsförståelsen intra-agerar dock med en sociokulturell förståelseram kring (bland annat normativa) kön och genus. Genom att Ariel tolkas och bemöts, till följd av sin kropps morfologi, på specifika sätt av den sociokulturella kontext hen lever i blir det påtagligt att det är i kroppen som föreställningar om kön görs märkbara. Ariel beskriver att hen bedriver ett aktivt motstånd för att få förstås som varken man eller kvinna. Det är således inte i kroppen kön blir till för Ariel, för kön i den bemärkelse hen tolkas av omgivningen är inte det kön Ariel tillskriver sig själv. Det som skapas är en självdefinition som absolut intra-agerar med bland annat föreställningar om kön, men likväl en annan självdefinition som grundas på andra parametrar än de nu tillgängliga.

Könstillhörighet blir på sätt och vis sekundärt, kön blir snarare en väg eller ett sätt för Ariel att nå bekvämlighet i sin egen kropp och i bemötandet av andra. Således blir fenomenet en kroppslig självidentifikation där kön görs viktigt men som grundas på ett annat ramverk, ett ramverk som tar sin utgångspunkt i den egna kroppen och kroppsförståelsen.

Det Ariel beskriver kan relateras till det Kulick (1997) och Fajardo (2008) tar upp i sina artiklar. De tar båda upp kön och de aspekter som tolkas till kön inte är *en* enhetlig sak, utan det är flera och många gånger oväntade aspekter som får betydelse. Frågan är dock om det är oväntade aspekter som får betydelse eller om det oväntade enbart handlar om begränsningar i den egna förståelseramen? Det som blir tydligt är att det kön förstås vara är en produktion av intra-agerande aspekter där det kön blir handlar om vad och hur aspekter prioriteras.

Bent

Bent beskriver sin könsidentitet på olika sätt beror på vem hen pratar med. Hen anpassar sin beskrivning beroende på hens förväntning på personens kunskapsnivå. Neutrois är det begrepp hen helst använder sig av, men upplever hen att det saknas kunskap så använder hen begrepp som transfeminin icke-binär person, genderqueer eller androgyn. Bent kan även helt undvika frågor om könstillhörighet beroende på hur frågan ställs, om kunskap helt verkar saknas.

So, if its someone out of the queer context I would just go with “not really” (skrattar), when asked if “are you a man or a woman”. (Bent)

I likhet med Ariel anpassar Bent sin förklaring efter andra människors möjlighet att förstå, och generellt för att hjälpa dem förstå. Transfeminin använder hen p.g.a att hen känner sig mer bekväm med kvinnokodade uttryck/kläder och då hen känner sig mer bekväm med att förstås i en mer traditionell kvinnoroll. För Bent innebär denna kvinnoroll att tolkas som mer passiv och att inte ta så mycket plats.

Neutrois beskriver Bent som ”blank gender”, och hen använder sig av en metafor som just visar hur hen förstår sin könsidentitet som något tomt.

I usually use this metaphor of a blank piece of paper, so if you got a blank piece of paper and you gave it to like any woman or any man, and asked them to doodle what their... like... experience of their gender was, I would... they would draw all sorts of stuff... I don't know, I think I would just hand in the blank piece of paper. (Bent)

Bent gör en distinktion mellan neutrois och agender, där agender innebär frånvaro av kön, att det innebär ett tomrum medan Bent faktiskt känner något men att det är obestämbar. Bent gör även en tydlig distinktion mellan att uttrycka sitt kön, alltså genus, och hens faktiska kön. Hen menar att hens uttryck inte är relevant för vad hen är.

So, what I... who I am, how I act, perform my gender isn't really relevant to my gender, I think I would express it that way. (Bent)

Som jag förstår det handlar distinktionen om att det uttryck Bent har och hur Bent vill bemötas till stor del om vad som är möjligt för hen att önska och således knutet till binärt kön, medan det Bent förstår sig som inte är på samma sätt bundet till det binära. Kön måste här förstås i dess intra-aktioner, med andra ord måste distinktionen Bent tar upp förstås både i termer av kroppsmorfologi, uttryck, samhällskontext et cetera. Det Bent säger om att vara ”blank” och den distinktion Bent gör mellan agender och neutrois väcker en del frågor. Vad är kön här? Det är uppenbarligen *något* men det kön *är*, det är obestämt. Vad gör denna förståelsen med begreppet kön? Har kön en betydelse om det saknar förförståelse, som till exempel en binär uppdelning? Om vi förstår kön som ett fenomen, som ständigt intra-agerande agenter och i det plockar bort möjligheten till binär uppdelning. Då framstår inte

Bents självförståelse som något omöjligt, utan då blir kön en fråga om var eller kanske också hur betydelse skapas. För att svara på en sådan fråga behöver vi en förståelseram som kan tillgodose intra-aktioner som ännu inte är tydliga. Som ett exempel kan vi gå tillbaka till Ariel och det hen har identifierat som viktigt, nämligen en viss kroppstyp och kanske på många sätt korsar och sammanblandar de aspekt som görs viktiga i en binärt könad förståelseram. Jag kopplar det här ihop med Oyèwùmí (2005) diskussion kring begränsningarna för kunskap och förståelse som en västerländsk förståelseram medför. Jag tänker inte att det just behöver handla om en västerländsk förståelseram utan snarare om en förståelseram i sig, att ramen begränsar hur långt vi kan tänka och att det "bortom" ramen på något sätt försvinner. Så det vi i Bents berättelse blir kvar med är ett blankt papper, men vi fick i alla fall veta att pappret finns.

Bent tar även senare upp gränsen mellan uttryck och identitet men då hur hens uttryck *är* spegling av den hen är. Jag vill inte gå in på det här så mycket djupare nu utan lämnar det tills vi går in på kläder och uttryck. Men jag vill likväl poängtera det här då jag längre fram i texten kommer gå in på den här motsägelsen.

Cam

Cam använder likt de andra icke-binär för att beskriva sin könsidentitet men lägger även till agender. För Cam innebär icke-binär just att vara utanför en binär förståelse av kön. Cam gör en distinktion mellan att identifiera sig som mellan eller flytande mellan de binära könen och att stå utanför. Agender beskriver Cam: "Som i princip är 'utan genus/kön'." (Cam). Cam betonar att hen inte könar saker och beteenden, utan att hen ser enskilda saker som just enskilda och lägger således inte till några fler antaganden om en person grundat på binära föreställningar om kön. Denna förståelseram återspeglas när Cam talar om sig själv, såtillvida att hen förstår och identifierar sig med bland annat saker och egenskaper, men att dessa inte är könade. Cam säger: "Jag värderar många andra delar av mig själv som viktiga, utöver kön." (Cam). Det här betyder dock inte att Cam inte intra-agerar med en sociokulturell normativ förståelse av kön. Men relationen till omgivningen blir viktig genom att hen tvingas bemöta det könsbinära, kön får med andra ord en påtaglig plats i Cams liv genom intra-aktionen med omgivningen.

Jag tror att det är att könstillhörigheten i grunden känns oviktig som gör att jag upplever mig som utanför kön (sedan blir det ju viktigt, eftersom det bryter normerna i samhället och samhällets binära ögon gör att den utanför ställningen nästan alltid blir relevant och måste relateras till i många situationer. I relation till samhället blir min utanför-identitet viktig, men inte på en personlig nivå). (Cam)

Det viktiga för Cams identitet är större än kön. Hen betraktar identitet som något föränderligt: ibland kan den relatera till kön, medan den i andra situationer kan kretsa mer kring exempelvis hens yrkesroll eller hens HBTQIA+⁷ identitet.

Jag har på senare år reflekterat mycket över vad som är viktigt för min identitet eller identitet generellt och ofta landar jag i att ingenting är viktigt och att det är flytande. Det förändras hela tiden. (Cam)

Jag tolkar det som att det viktiga är möjligheten för förändring, möjligheten för att vara rörlig i identitetsskapandet, men att detta är svårt i ett samhälle där föreställningar om kön alltid är närvarande där människor alltid tvingas relatera till sådana föreställningar.

I Cams beskrivning framstår kön som något av mindre betydelse och frågan jag vill ställa är vad fenomenet kön har för funktion om det inte finns en förförståelse om till exempel binäritet? Jag vill poängtera att även om kön skulle sakna betydelse i en annan värld så är det högst relevant just här och nu. Cam pratar inte – som är fallet med Bent – om att det finns något där, något odefinierat. Cam beskriver eller tar inte upp något annat, något ”mer”. Det viktiga för Cam är möjligheten till de små sakerna. Möjligheten att komma bort från de stora svepande och svårdefinierade begreppen – som kön – och istället dela upp och se saker på en mindre skala och med mer detaljer – som specifika intressen eller kläder et cetera. För Cam är således inte en könsindelning viktig utan det är möjligheten att bli och göra allt hen vill. Frågan blir då om Cams förståelseram kan underlätta hur vi kan tolka och förstå kön och dess tillblivelse? Genom att förstå den könade världen i termer av dess intra-agerande beståndsdelar kan vi även i en större utsträckning se hur och vad i fenomen som får betydelse. Det centrala för Cam är att undvika sammanblandningen mellan föreställningar om kön och individen. Men även om det är vad Cam vill och hur Cam förstår sig själv, så måste hen likväl förhålla sig till fenomenet kön. Hens självförståelse intra-agerar alltid med allt annat. Det framgår till exempel i hur Cam anpassar vissa aspekter för att få tillgång till andra. Till exempel att hen tar avstånd från vissa feminint kodade färger då dessa innebär att hen kategoriseras som tjej. Även om det sker på olika sätt är det som blir mest framtränade i intervjun hur Cam stöter ifrån sig saker som könas efter hens tilldelade kön även om det är saker hen skulle vilja ta del av. Men så länge dessa saker könas på det sättet måste hen ta ett avstånd för att låsas i tjejkategorin. Det är i det här kompromissandet och avvägandet som samhället eller omgivningen får en så påtaglig plats i både Cam och de övriga deltagarnas liv. För det är i omgivningens ögon och förståelse de konstant måste tolkas och hur de tolkas möjliggör eller begränsar vad de kan göra. Det således inte är sakerna i sig eller Cams egen

⁷ HBTQIA+ står för homosexuell, bisexuell, transperson, queer, intersex, asexuell, m.m.

önskan som bestämmer vad hen gör utan den är en intra-aktion med omgivningen. För att förstå Cams självdefinition kan vi således inte fokusera på fenomenet kön utan behöver fokusera på Cam och de intra-aktioner som får betydelse för hen, däribland kön.

Dana

Även Dana använder sig av icke-binär för att beskriva sig själv, men säger att det känns svårt att hitta något som känns helt rätt. Det mer preciserade ord hen använder är genderfluid. Genderfluid beskriver Dana som att hens identitet skiftar, att vad hen känner sig bekväm med förändras i olika tidsperioder. I perioder säger sig Dana känna sig närmare något av de binära könen, men att ingen av de någonsin känns helt rätt. Dana menar att genderfluid är det som passar bäst då hen varken identifierar sig som androgyn eller ingenting. I likhet med Bent menar Dana att det finns något där. För Dana är detta ”något” relaterat till de binära könen, även om ingen av kategorierna någonsin passar helt. Förändringarna i identifikationen beskriver Dana som en känsla, att det är svårt att lokalisera vad som förändras, men att det är något som ständigt pågått.

Det är svårt att säga exakt vad det är som förändras i identiteten och vad det innebär mer i detalj mer än att det är en känsla. (Dana)

Dana säger även att det kanske handlar om en avsaknad av känslan att vara något specifikt, känslan att till exempel vara tjej. När Dana berättar om vad hen lägger vikt på i sin identitet, får jag bland annat berättat för mig att hen inte definierar sig utifrån sin kropp och – att närvaron av till exempel bröst inte är av vikt för hens identifikation. Dana beskriver inte heller någon typ av diskrepans mellan sin kroppsuppfattning och kropp, mer än att hens kropps morfologi bidrar till att hen alltid tolkas som sitt tilldelade kön. Kroppen får på så sätt en annan mening i Danas självdefinition än vad den får i de andra deltagarnas liv.

Det som framstår som viktigt i Danas identitet är – i likhet med hos Cam – möjligheten till förändring. Cam vill dock könas/förstås utefter vad som är viktigt just då, medan Dana inte uttrycker samma behov av det. Danas problem är snarare att hen alltid blir läst och bemött på samma sätt oavsett vad hen gör.

Det är inte jobbigt per se att bli läst som tjej, men det är jobbigt att ALLTID bli det och att det då följer med en massa egenskaper och etiketter som jag själv inte tillskriver mig. Egentligen bryr jag mig ju inte om att bli felkönad men det är vad som kommer efter det som blir det jobbiga. Det är som att hela tiden bli inmotad i ett hörn när du egentligen vill springa runt i en liten cirkel i mitten av ett rum. (Dana)

I det här citatet framgår den rörlighet som har varit en röd tråd genom alla intervjuer. Det som framträder i Danas beskrivning är behovet av andras tolkningar. Alla tar upp vikten att förstås och tolkas rätt et cetera, men för Dana verkar det inte direkt handla om obehaget av att inte förstås, utan mer om att detta skapar en begränsad rörelsefrihet. Det handlar med andra ord

inte om könsdysfori utan om de begränsningarna det innebär att kategoriseras som något av de binära könen. På sätt och vis är det således en mer en praktisk fråga för Dana, i att andra människors föreställningar hindrar hen att göra särskilda saker. Den här begränsningen är även påtaglig för de övriga deltagarna men de lägger ett större fokus på en känslomässig aspekt, där feltolkningen innebär ett faktiskt obehag, som könsdysfori. Skillnaden i vilka intra-aktioner som blir betydelsefulla för intervjudeltagarna blir framträdande här. Kroppens morfologi har med andra ord inte en lika central roll i Danas berättelse.

Sammanfattande diskussion

Det vi kan se är att det finns olika aspekter eller nivåer i könsidentiteten – som kroppsupplevelse, social samvaro, uttryck, kultur et cetera – som intra-agerar med varandra. Vi kan förstå deltagarnas könsidentiteter som föränderliga, att de påverkas av och skapas tillsammans med sina omgivningar.

I detta avsnitt blir den sociala aspekten tydlig. När deltagarna pratar om kön och beskriver sig själva använder sig deltagarna av det språk och de ramar som finns tillgängliga. Således utgår de ifrån en könsbinär förståelse och könsbinära begrepp, som maskulinitet eller femininitet, för att tydliggöra sin egen position. Detta för att underlätta andras förståelse av dem, liksom av deras liv och existens i världen. För att finnas, leva och verka i världen måste det sociala fungera. Även om alla intervjudeltagarna inte explicit på det så berättar alla om situationer där de underlättar andras förståelse av dem. Ariel berättar hur omgivningens svårighet att placera hen i binäriteten resulterar i att kommunikationen blir lidande, att all den andres fokus läggs på att försöka kategorisera Ariel.

Och jag tycker det blir så knasigt, för att när jag läses så som jag vill bli läst, då försöker de bara lista ut hur de ska kategorisera mig. [...] Däremot blir man i princip icke bemött för att de är så upptagna att kategorisera en, om de inte kan kategorisera en och det blir också jobbigt för de kan vi inte kommunicera. (Ariel)

Underlättandet har även konsekvenser för individernas självupplevelser, något som till exempel framgår av Bent, som berättar att hen ibland går på stan mer ”stealth”⁸ för att slippa kommentarer et cetera, men att det påverkar hen negativt.

Well it makes me feel, sort of, like I’m not really the one wearing these clothes. It feels like... It’s not me, but like a mask I put on to please somebody, to make someone happy. [...] I would feel uncomfortable, I would feel like... I would always want to take the thing of. I would always feel like it was really heavy in my skin. (Bent)

Cam och Dana tar i sin tur upp hur de undviker vissa plagg de tycker om för att inte behövas könas på specifika sätt. Med andra ord har underlättandet konsekvenser för personens

⁸ Stealth innebär när en person klär sig och beter sig på ett sätt som gör att människor i omgivningen läser personen som en cis-person.

möjlighet till uttryck och liv, det sker således en nedprioritering av sig själv och sina behov alltefter omgivningens förväntningar och kunskap. Samtidigt får vi inte glömma eller undervärdera det motstånd som faktiskt görs. Alla intervjudeltagarna är besvärliga och onormativa på många sätt, och de tänjer på många sätt på det som kan förstås. Om deltagarna enbart hade prioriterat omgivningens förståelse hade de bara gjort vad som förväntas, men alla deltagarna gör motstånd. De finns och de gör sig synliga, de tvingar således omgivningen att anpassa sig samtidigt som de underlättar omgivningens möjlighet till förståelse. Med andra ord, intra-agerar deltagarna med omgivningen; deras identitet eller självdefinition påverkas på många sätt av omgivningen, men samtidigt påverkar de sin omgivning.

Men varför är då motståndet så viktigt? Vad är det som driver motståndet? Det är inte en lätt fråga att svara på men det som kommer fram i intervjudeltagarnas berättelser är den egna självupplevelsen. Det finns en diskrepans mellan vad de förväntas vara och vad de är, både gällande vad de förväntas göra, tycka om och hur de förväntas se ut, för att nämna några aspekter. Det är den här diskrepansen som främst verkar mana deltagarna till att bedriva motstånd mot rådande normer. Vissa uppger även politiska skäl till sitt motstånd. Det som motsätts verkar främst vara krav och fixering; ett behov av att inte tillskrivas egenskaper, önskningar och uttryck i förhållande till föreställningar om kön.

Vad diskrepansen mellan vad de är och vad de förväntas vara handlar om är svårare att ta fasta på. Genom Kulicks (1997) och Fajardos (2008) artiklar och i Ariels berättelse kan vi se möjligheten att det handlar om en självförståelse/självdefinition eller förståelse av kön som grundas på ett ramverk som inte överensstämmer med det ramverk en normativ förståelse av kön erbjuder. Om det är en annan förståelseram det handlar om – alltså en förståelse av fenomenet kön eller sig själv som gör andra intra-aktioner centrala – är frågan vilka andra ramverk vi kan identifiera och hur.

Det blir tydligt i deltagarnas berättelser att trots den delade identiteten som icke-binär skiljer sig intervjudeltagarna självförståelse. Alla beskriver sin könsidentitet på olika sätt, där olika aspekter blir viktiga och centrala. Ariel beskriver en typ av kropps- eller personuppfattning. Bent beskriver en känsla av att vara ett blankt papper, att vara något obestämt och obundet. Cam beskriver en världsuppfattning som inte förutsätter binärt kön som bestämmande, där en egenskap inte automatiskt förutsätter en annan. Dana beskriver ett behov av rörlighet, en kroppslig mobilitet där hen inte fixeras. Mycket handlar således om att inte fixeras i det binära. Det handlar således inte som att bryta mot det som förväntas av dem, det handlar snarare om

att ifrågasätta närvaron och makten hos ett regelverk som inte förefaller sig logiskt eller rimligt för dem.

En viktig aspekt jag ännu inte fokuserat i speciellt hög grad är deltagarnas kroppsliga närvaro i rummet, deras köttsliga kroppar. Det som händer när personerna tolkas på vissa sätt, när de könas eller inte könas, är inte bara en social sak utan det är även en kroppslig sak. Det handlar om deras fysiska rörelsemöjlighet, men även om att det ofta är just deras kroppar som används av de som tolkar eller feltolkar dem. Det handlar även om den egna kroppsuppfattningen. Jag har än så länge inte gått så djupt in i frågorna om kroppen, vilket jag kommer göra i nästa avsnitt. Här vill jag påpeka att deltagarna, Ariel undantagen, inte direkt går in på kroppsupplevelser när de beskriver sin identitet. Snarare beskriver de sin identitet i relation till termer, begrepp och föreställningar om exempelvis kön. Detta är intressant i sig, med tanke på att alla utom Dana uttrycker någon typ av könsdysfori⁹ och ett behov av könsbekräftande vård.

Centrala aspekter i en könslig tillblivelse

I det här avsnittet kommer jag gå in på vad intervjudeltagarna förstår som viktigt i sin självdefinition, i skapandet av sin könsidentitet. Presentationen kommer struktureras på samma sätt som föregående del, där jag först presenterar vardera intervjudeltagare och sedan gör en sammanfattande diskussion.

Den här delen baseras till stor del på en förståelse av kön som ett fenomen, där de olika delarna som tas upp i intervjun är aspekter eller saker som skapar fenomenet. Aspekterna eller sakerna blir kön i fenomenet. Det intressanta här är således vad som görs viktigt i självförståelsen och självdefinitionen hos intervjudeltagarna. Vi kan förstå deltagarnas könsliga tillblivelse genom vad som blir centralt i deras berättelser. Det intressanta i den här delen av studien är inte att lista allt som kan tillskrivas betydelse i en förståelse av kön, utan hur intervjudeltagarna ställer sig till olika aspekter. Med andra ord vad som görs viktigt och på vilket sätt det görs viktigt för dem.

Ariel

Kläder tar Ariel upp som en viktig aspekt. Det Ariel tar upp är främst snitt, material och hur kläder sitter på kroppen. Det Ariel säger om kläder är mycket likt det hen säger om den stabila kroppen (se föregående del). Här pratar hen istället om kläder som håller formen, både i tyget i sig men även hur de håller formen på kroppen. Valet av kläder – typ av plagg – är till stor

⁹ Könsdysfori handlar om att kroppen inte överensstämmer med könsidentiteten.

del beroende av sammanhanget. I sammanhang där hen känner sig bekväm kan hen vara friare i sina klädval.

Jag kan i sammanhang där jag vet att omgivningen vet vem jag är och att det inte påverkar hur jag blir bemött. Då! Då kan jag... Då vidgar jag vilka kläder... Medans i ett sammanhang jag inte. Där jag inte vet vilka jag kommer träffa då är jag smalare i vilka kläder jag väljer att ha på mig. (Ariel)

Trots att klänning är ett plagg Ariel generellt undviker kan hen i trygga sammanhang känna sig bekväm i det, men trots det handlar om att *klä ut* sig. Ariel säger: ”Jag har ett par klänningar. Väldigt outsvävande. Sådär. Som jag ändå kan känna mig bekväm i.”. Det som är konsekvent i Ariels klädval verkar främst vara att kläderna ska vara stabila, att de håller formen. Kläder måste här förstås i deras detaljer, i deras material, deras fysiska egenskaper och hur de här egenskaperna intra-agerar med kroppar och hur kropparna, genom föreställningar om kön ges egenskaper. Egenskaper behöver nödvändigtvis inte alltid vara könsbinärt uppdelande, det kan även handla om hur kroppen förstås, vad den ’projicerar’. Med andra ord kan det handla om en rädd kropp, en stark kropp et cetera. I det här fallet är en stabil kropp det önskvärda. Kläder framstår som en viktig del i produktionen av fenomenet kön. Kläder beköns ofta i sig och de förknippas med människors sociala positioner, men kläder förändrar dessutom kroppars morfologi. Det som framgår som centralt handlar således både om typer av plagg och färger et cetera. men även tyger och de olika egenskaper olika tyger har och hur de intra-agerar med kroppar. Det handlar även om snitt, hur kläder är sydda och hur snittet intra-agerar på både materialet i tyget men även kroppen som ska bära dem. Många av de aspekter Ariel tar upp handlar om hur andra människor tolkar hen. Frisyr och pronomen är sådana aspekter. Frisyren kan påverka hur hen könsas men även hur människor åldersbestämmer hen. Då kroppar förväntas åldras på olika sätt beroende på binärt kön och då även olika frisyrier könsas på olika sätt, kan det resultera i att en kort frisyr (maskulint kodat) på en kropp som inte bär de tecken på ålder som en manskropp förväntas ha, tolkas som en ung kille. När det kommer till pronomen handlar det om problematiken att ’hen’ många gånger förstås som en mix av de binära könen, detta medan Ariel själv placerar sig bortom binärt kön. När det kommer till namn var det viktigt för Ariel att ha ett könsneutralt namn. Dock säger Ariel att även bland könsneutrala namn finns det mer maskulina och mer feminina namn. Vilket var anledningen att Ariel valde ett till namn som var mer maskulint men fortfarande könsneutralt. Det här namnet fick således funktionen att stärka det andra. Ariel använder med andra ord ett maskulint namn för att tipa vikten från en kvinnlig tolkning mot en manlig, och i det hamna i något mellan de binära könen. Produktionen av kön framstår här

som en glidande skala, där olika intra-aktioner förändrar hur saker framstår, och således vad som inkluderas i 'kön'.

Som jag redan tagit upp är kropp ett centralt tema för Ariel men då handlade det främst om en kroppstyp. Ariel tar dock även upp andra aspekter av kroppen och kroppslighet, exempelvis den köttsliga kroppen och kroppens form. Trots att de intra-agerar med varandra finns det en distinktion mellan kroppstyp och kroppsform. Till exempel den kroppstyp Ariel eftersträvar förutsätter inte en viss kroppsform eller kropps morfologi men det innebär inte att Ariel inte också eftersträvar en viss kroppsform. Hen beskriver att som yngre var hen mer obekväm i sin kropp. Samtidigt beskriver hen problemet med att ”passera”¹⁰ för en äldre kropp. Att könsbinärt kodade kropps-karaktäristika blir mer påtagligt med åldern. Bekvämligheten påverkas således av fler aspekter. Det Ariel säger har förändrats är att hen inte bryr sig lika mycket om att andra ska tolka hen rätt. Bekvämligheten är trots det starkt sammanbundet med det sociala. Ariel beskriver till exempel hur närvaron av bröstet bidrar till hens fixering i det binära. Men Ariel tar även upp bröst i relation till någon typ av kroppsuppfattning, att problematiken inte enbart handlar om hur hen läses utan att det är en diskrepans mellan kroppens morfologi och kroppsuppfattningen. Kroppsuppfattning handlar till skillnad från kroppstyp om hur en förstår sin kropp, sin kropps morfologi.

Jag känner mig obekväm i innehavet av bröstet och inte bara på grund av hur de påverkar hur jag läses utan deras existens. För mig är det någonting. Alltså... jag har dem men de är inte riktigt en del av mig. (Ariel)

Kroppen visar här på ett motstånd till sig själv, till dess egen morfologi. Den ger upphov till obehag inför sig själv. Jag tror att för att förstå den här diskrepansen behöver vi ge kroppen möjlighet att vara motsägelsefull och det genom att förstå kroppen i flera delar. Delarna måste självfallet inte förstås som separerade utan som intra-agerande. Det viktiga är dock att kroppen inte är en tydlig enhet, vi måste fråga oss var kroppen börjar och slutar, och hur dess beståndsdelar kan samverka eller motarbeta varandra. Ett exempel är det Ariel beskriver att kroppen inte känner igen sig själv. Jag tänker även på att kroppen kan reagera med stresshormoner på sina egna könshormoner.

Den sista aspekten Ariel tar upp är hur relationer och hens kropp benämns. Det som återkommer är benämning i relation till dess fixerande kraft och det obehag en felaktig benämning innebär. Benämning och bemötande hänger på många sätt samman, Ariel beskriver till exempel att genom att hen bli benämnd inom det binära, som han eller hon,

¹⁰ Passera brukar ofta användas kring transsexuella där att passera handlar om att andra människor tolkar en som det kön en upplever sig som/är.

begränsas vad hen kan göra men det medför även förväntningar på vad hen bör göra. Men andra ord förändrar ett ord vilka möjligheter Ariel har i livet. Benämningen och fixeringen det innebär medför även ett obehag, Ariel beskriver det som en "rastlöshet" i kroppen. Som att hen förväntas prestera eller göra något hen inte kan.

Ariel: Alltså, ja men det är väl lite... har du någon gång stått framför en grupp och ska prata om ett ämne du inte riktigt kan?

Isak: Mm

Ariel: Ungefär så *skrattar* det är jättekonstigt... det låter jätteknasigt säkert. Men det är lite som att jag: "shit, nu ska jag på något sätt prestera här, det här går ju inte alls" lite så känns det i kroppen. Det här kan jag ingenting om. Vad gör jag här?

Ariel beskriver hur andras könande av hen innebär ett krav på antingen anpassning eller motstånd. Hen tillåts med andra ord inte fortsätta vara, hen tillåts inte att vara otydlig. Bemötandet med omgivningen och föreställningar om kön intra-agerar på ett sätt som innebär att Ariel tvingas in i det könsbinära för att den sociala samvaron och således Ariels liv ska fungera.

Det känns som att jag då behöver antingen agera, fortsätta passera som de vill eller agera på ett sätt som gör att de inte fortsätter bemöta mig på det här sättet. Så det blir antingen eller. Och lite att jag, för att de inte ska fortsätta bemöta mig på det här sättet överkompenserar jag någonting annat istället för att bara vara mig. (Ariel)

Det Ariel är, något som inte kan förstås i inom binäriteten, något som således förstås som otydligt visar på begränsningarna i vad kön kan vara, vad som socialt tillåts existera. Det här förklarar även varför flera av deltagarna beskriver hur de underlättar andras förståelse av dem, då att förstås är avgörande för möjligheten att leva och verka i samhället. Frågan jag lämnas med här är till vilken grad, det här livsnödvändiga behovet av att förstås, påverkar vad människor gör och hur de kan förstå sig själva?

Bent

Kläder och attribut är något som är viktigt för Bent. Hen tar upp hur hen väljer sina kläder efter sin kropp. Kläderna används för att framhäva eller gömma delar av kroppen. Kläder får således funktionen att förändra kroppens morfologi.

I typically go for something that hides the fact that I don't have breasts, but kind of extricates my skinny legs. (Bent)

Bent säger att hen lägger mycket tid på att fundera över vad hen ska ha på sig, hen tycker att kläder är viktigt just för att det är genom kläder en representerar sig själv, men som jag nämnt tidigare säger hen även att hur hen uttrycker sitt kön *inte* är relevant för hens kön. Vid min första genomläsning av Bents berättelse framstod det här som en motsägelse. Genom att förstå Bents könsliga tillblivelse som ett fenomen framstår motsägelsen snarare som ett förtydligande. Hur Bent uttrycker sitt kön, till exempel vilka kläder hen väljer, har inte samma innebörd på hens kropp som en annan kropp. De feminina attribut och den feminisering Bent

är ute efter kan inte förstås fränkopplat kropp och kontext. Även om de kläder och attribut Bent väljer är kvinnokodade representerar de nödvändigtvis inte en upplevelse av att vara kvinna, utan i Bents fall handlar det om en representation av hans icke-binära identitet. Bents klädval och vad kläderna gör med hur hen uppfattas och uppfattar sig själv intra-agerar med hans kropp. Bent använder således föreställningar om könade kläder och könade kroppar och producerar en icke-binäritet som är synlig, som kan uppfattas av andra. Omgivningen påverkar även Bents klädval på andra sätt, till exempel väljer hen ibland kläder som inte får lika mycket uppmärksamhet i rädsla för våld och kommentarer. Med andra ord väljer hen ibland kläder som inte visar på hans icke-binäritet. Det sker således en förhandling mellan sin självrepresentation och nödvändigheten att inte utsättas för våld, nödvändigheten att fungera i samhället. Det är dock inte omgivningens acceptans eller erkännande som gör Bent bekväm i sina kläder, utan det handlar främst om Bent själv, om att *se sig själv* som hen upplever sig själv.

I typically and often dress up for myself... I don't. Even when I'm alone I still don't like, I don't like to wear these kinds of clothes, masculine clothes. Because you know I can always see myself and it triggers the dysphoria. (Bent)

Problematiken med de kläder som inte förmedlar det Bent upplever sig som, liknar hen med att bära en mask och säger att kläderna känns tunga på kroppen. Jag tolkar det som att det handlar om både en ärlighet gentemot sig själv och gentemot omgivningen, ett behov att inte känna att hen ljuger eller spelar ett spel.

Well it makes me feel, sort of, like I'm not really the one wearing these clothes. It feels like... It's not me but like a mask I put on to please somebody or to make someone happy. (Bent)

Det Bent visar i sitt klädval är nödvändigtvis inte det andra människor läser men det är heller inte i första hand deras tolkning som är det viktiga, utan snarare möjligheten att uttrycka sig själv. Omgivningen blir här en central intra-agerande agent i Bents könsliga tillblivelse. Bent använder både föreställningar om kön för att producera något annat, något som inte borde vara socialt möjligt samtidigt som den möjlighet till uttryck som Bent har hittat försvårar hans möjlighet till ett liv.

När det kommer till pronomen, namn och röst så är de alla viktiga för Bent men på olika sätt. Generellt handlar det om att uppfattas av andra. Bent har bytt sitt namn på grund av att hans gamla namn var ett mycket maskulint namn och hen, även om hen inte än förstod sig som trans vid det laget, inte upplevde sig som så maskulin. Människors pronomen är i likhet med deras röster oskiljaktiga från språket. Här kan vi notera att några av de språk Bent pratar är begränsande såtillvida att språket i sig är könsbinärt uppbyggda. Bent menar också att olika språk påverkar rösten olika, till exempel tar Bent upp att rösten blir djupare på engelska. Det

här är ett bra exempel på små nyansskillnader, skillnader som har betydelse för individen och för produktionen av kön. I detta fall går det dessutom att reflektera över vad det innebär att intervjun faktiskt gjordes på engelska och inte på ett annat språk. Anledningen till att Bent valde just engelskan är på grund av att hen inte upplevde det som lika könsbinärt bundet som några av de andra språk hen talar flytande.

Kropp är en annan viktig aspekt. Även här strävar Bent mot mer feminina aspekter och således inte mot icke-binära aspekt. Vilket är något Bent själv tar upp och gör förtydligar vikten att inte blanda ihop hens könsliga uttryck och hens självupplevda kön. Det här diskuterar jag tidigare under avsnittet om kläder och attribut. Det Bent främst tar upp är önskan till mer bröst och höfter. Hen säger: "I'm not really fond of the fact that I don't have breasts, I feel like they should be there." (Bent). Det framgår att det till stor del handlar om hur hen blir läst, att om hen skulle ha bröst skulle människor nödvändigt inte se hen som kvinna men heller inte man. Det här kan förstås på samma sätt som diskussionen jag förde under klädavsnittet. Att Bent har lyckats hitta ett sätt att använda föreställningar om kön i produktionen av en icke-binär kropp. Av det som framgår här handlar det även om kroppsuppfattning, om känslan att hen *bör* ha bröst, en känsla att de saknas. En annan liknande kroppsligaspekt Bent tar upp som svår, är frånvaron av menstruation och livmoder.

When people talk about like their menstruation and they're like their cycle and their uterus, I get very weird. And I do get kind of dysphoric because one of the things I would like is a uterus, actually. Emm... Yeah. Not necessarily like a vagina just a uterus. (Bent)

För att förstå den diskrepans mellan kropp och kroppsuppfattning, som Bent beskriver, måste kroppen förstås som komplex och som inbegripen i en mångfald intra-aktioner. Kroppen kan inte förstås som en enhet men som ett fenomen, utan tydliga avgränsningar. Detta menar jag underlättar förståelsen av kroppens motstridighet och motsägelser. Det möjliggör splittring i kroppen där olika delar i kroppen intra-agerar på olika sätt och även olika gentemot samma sak. För Bent innebär det att kroppen på ena sidan reagerar med exempelvis obehag och stress på något som en annan del av hens kropp inte ens vet vad är. Rörelsemönster är den sista aspekten Bent tar upp som viktig.

Till skillnad från de andra aspekterna Bent tar upp så säger hen att rörelsemönster är något hen inte riktigt kan kontrollera. Det är något kroppen gör automatiskt till skillnad från kläder som är något Bent väljer ut. Då Bent i många avseenden känner att hen behöver anpassa sig och sina uttryck för att kunna leva i samhället utan att utsättas för bland annat kommentarer, innebär bristen på kontroll över kroppens rörelsemönster en risk i hens liv. Här dras konsekvenserna av intra-aktionen mellan föreställningar om kön, social interaktion och

kroppen till sin spets. Kroppen tillåter sig inte anpassas till föreställningar om kön vilket kan komma att resultera i att omgivningen, genom tvång, försöker ”rätta till” eller anpassa kroppen.

I think that my emotions and gestures are kind of hard to. Like the way I sit and the way I move my hands and the way I, like... those are the things that are most rooted in me. It's not something I can really change, without thinking a lot about it. (Bent)

Det intressanta med det här och flera andra poänger som deltagarna tar upp är hur vissa aspekter främst görs viktiga av omgivningen, att det är i omgivningens reaktion som de blir viktiga. Som exempelvis för Bent som genom att tvingas begränsa eller försöka begränsa sitt rörelseschema som rörelsen blir ett könat faktum. Innan (om det fanns ett innan) begränsningen var rörelse enbart rörelse. Här blir det tydligt hur det är i kroppen strukturer blir verkliga, genom att kroppar förväntas anpassas och förändras utefter det socialt möjliga. Trots dessa kroppars existens kan omöjligheten i dem förstås som rimlig genom att den icke-normativa kroppens existens omöjliggörs genom strukturens materiella förankring. Genom att strukturen förstås som materiellt förankrad kan faktiskt levda kroppar omöjliggöras. Det här kan liknas med den diskussion Rubin (2012) för i sin artikel kring intersex och hur personer med intersex har kunnat användas för att än mer naturalisera förståelsen av kön som binärt. Samtidigt har kroppen även en potential för förändring. Genom kroppen kan liv göras möjliga i det sociala, för kroppar förändrar även hur kön kan produceras. Så till vilken grad och hur kan kroppar förändra strukturer?

Cam

När det kommer till kläder tar Cam egentligen upp tre saker. Det första är svårigheten att ha en ”utanför-identitet” (Cam) som AFAB¹¹. Problematiken Cam tar upp tolkar jag att handla om vilka möjligheter AFAB-personer har för att visa på en icke-normativ identitet. Det som framgår är hur kroppens morfologi tolkas förändrar hur den intra-agerar med föreställningar om kön. Där det socialt tillåtna för personer som tolkas som tjejer skiljer sig från det som tillåts för de som tolkas som killar. För Cam innebär den här tillåtande miljön gällande klädval försvårar möjligheten att komma bort från en kategorisering som tjej. Cam tar även upp hur kläder är sydda efter vissa typer av kroppar som en annan bidragande faktor till att det är svårt att uttrycka en identitet genom kläder. Cam menar att då kläder är gjorda för specifika kroppar innebär det att kläderna kommer att te sig helt annorlunda om de inbegrips i intra-aktionerna med en annan typ av kropp. Möjligheten Cam har för uttryck är således begränsad genom att kroppars morfologi och klädtyper är två viktiga delar i produktionen av kön.

¹¹ Förkortning för Assigned Female At Birth. Det här är förkortningen Cam själv använder.

Genom att de klädtyperna som finns tillgängliga är anpassade för vissa typer av kroppar – de är gjorda för att framhäva eller gömma vissa delar av kroppen – innebär det att det sätt de intra-agerar med exempelvis Cams kropps morfologi kan betyda att de framhäver det som kläderna är ämnade att gömma och gömmer det de är ämnade att framhäva. Det tredje Cam tar upp är vad jag tolkar som en beskrivning av kön som en glidande skala, något som produceras. Cam beskriver hur hen undviker kvinnligt kodade kläder men inte på grund av kläderna i sig, utan på grund av hur de är könade.

Det var väldigt svårt för mig att klä mig i framför allt rosa kläder innan min bror hade gjort det, för jag var så rädd att det skulle associeras till kvinnlighet. (Cam)

När det kommer till attribut tar Cam upp samma sak, att feminint kodande attribut har gjorts tillgängliga för Cam genom att män i hens omgivning använt dem.

Har på senare åren börjat våga sminka mig lite. Men det hade jag nog inte vågat om jag inte sett män som jag sett upp till använda smink som uttrycksform. (Cam)

Det är många intressanta poänger som kan göras här men något som blir tydligt är kroppars centrala plats i produktionen av kön, dvs. att kroppars morfologi är av ytterst vikt för möjligheten till ett visst könsuttryck. Men även att vissa kroppars användande av exempelvis könskodade attribut kan förändra hur dessa attribut könas. Men en kropp som förstås som kvinnlig kan inte använda sig av kvinnokodade attribut utan att både hen och attributet feminiseras. Det som framgår här är några av de gränser som ramar in hur normativt kön förstås, alltså hur kön sorteras. Även om det visar på att gränsen kan flyttas eller förändras visar det även på att det inte kan göras av alla kroppar, i alla fall inte på samma sätt. Det viktiga här är att kroppar har en potential att förändra vad kön kan vara och då även vad andra kroppar har möjlighet att göra.

För Cam själv är inte egennamn och pronomen särskilt viktigt, däremot säger hen att det blir viktigt i mötet med andra människor. Genom att använda könsbinära namn och pronomen appliceras andras föreställningar om kön på Cam.

"Ett namn är ett namn, det har inget med kön att göra", brukade jag tänka. Men, liksom med pronomen, så läggs det in värderingar och tolkningar i namn också. (Cam)

Hur det talas om exempelvis Cams könstillhörighet och genom hur de tolkar hens kropp, kläder et cetera, förändrar vad hen kan vara och göra. Det antyder således att språket har kapacitet att förändra kroppar. Uttryckt med Barads ord så intra-agerar alltså ord och kroppar, något som kan förändra vad kroppar är och kan vara.

När det kommer till rösten säger Cam att den inte var något hen tänkte på innan åldern då målbrottet borde ha ägt rum. Här blir återigen diskrepansen mellan kroppsuppfattningen och

kroppen central. Cam tydliggör att det inte handlar om frånvaron av en ”manlig röst”, utan att det handlar om ett visst röstläge eller en ton.

Jag finner att jag blir väldigt avundsjuk på (AFAB) tjejer med hesare röst. Jag tänker inte alls att de har manlig röst. (Cam)

Problematiken Cam ser är att hens röst är för ljus, att den är ”tjejig”, att den är både barnslig och feminin. Rösten har således fler dimensioner och den påverkar både tolkningen av ålder och kön. Även i relation till kroppen kommer diskrepansen mellan kroppsuppfattning och kropp upp. Här handlar det om kroppens morfologi och hur den inte sammanfaller med Cams egen förståelse av sin kropp, sin mentala bild av sin kropp.

Känslomässigt känns byst och fettfördelningen fel, för att jag det skiljer sig så hur jag har en fysisk känsla för kroppen och mental bild av hur jag ser ut. Så har jag upplevt det sedan puberteten startade. (Cam)

Vidare gör Cam en distinktion mellan identitet och kroppsuppfattning. Cam säger att hen aldrig känt sig som en ”man”. Hen har således inte en direkt identifikation med män men hens kroppsupplevelse går, enligt hens berättelse, mer mot en manskropp. En av anledningarna till att Cam väntat med att vända sig till transvården är just att hen inte känt sig som en man. Således har hen till viss del accepterat ett kroppsligt obehag på grund av föreställningar om vad som förväntas av kroppen i relation till binärt kön. Behovet av en maskuliniserad kropp är sammankopplad med en självidentifikation som man. Om identifikationen saknas men könsdysforin infinner sig vad sker då? För Cam har det inneburit en acceptans av obehaget, av obekvämheter. Problematiken med könsdysfori är högst närvarande men då den icke-binära kroppen inte finns i konstruktionen av kön osynliggörs den icke-binära kroppens existens och däri även dess obehag. Föreställningar om kön intra-agerar således med kroppen på ett sådant sätt att kroppens behov tvingas anpassas till social struktur. Där det sociala på samma gång som den könade kroppen skapas fixeras den i en viss form. Där en man förväntas ha en manskropp, alltså en kropp som förväntas inneha vissa egenskaper och en viss morfologi. Den icke-binära kroppen å andra sidan saknar form. Den förpassas till det okända, det outtalade, den lämnas i sin obekvämheter. Men kroppen är inte passiv, dess obekvämheter är ett motstånd, det är ett försök att bryta sig loss, ett sökande efter något annat.

Dana

Dana beskriver hur hen i olika perioder väljer olika könade kläder och attribut växlar.

Generellt håller hen sig till ett uttryck mellan det som förstås som maskulint och feminint men trots det upplever hen att de kläder hen väljer tolkas feminint på hen. ”I vardagslivet har jag ofta ganska könsneutrala kläder, men de läses nog som kvinnliga på grund av hur jag ser ut.” (Dana). Kroppens morfologi begränsar även Danas klädval. Att till exempel bröstet gör att

kläder inte sitter som hen vill. I likhet med Cam antyder Dana att kläder är gjorda för specifika kroppar, vilket innebär att de transformernas i mötet med andra kroppar. Således intra-agerar kläder och kroppar, de förändrar varandra ömsesidigt. Därmed förändras också vad kön blir och hur kön kan förstås. Samtidigt är denna förändringspotentialen begränsad. Dana tolkas alltid som kvinna, även om hen sedan sin barndom undvikit ”allt för tjejiga” kläder. Hen har således skapat distans till dylika attribut, och när hen ändå använder mer kvinnligt kodade attribut väljer hen saker med en queer symbolik. Dana tillägger att detta inte är något alla kommer att lägga märke till, utan att det kräver en införstådd betraktare. Detta är enligt Dana, vad hen ”får nöja mig med nuförtiden”. Jag ställer tyvärr inte mer frågor om detta men jag tolkar det som att Dana vill mer, att hen vill tolkas på ett annat sätt än vad hen gör. Dana berättar dock om en förändring i hens relation till feminint kodade kläder. Hen berättar att hen i vissa sammanhang och på vissa sätt kan använda sådana kläder, men att det då handlar mer om cross-dressing, utklädnad.

I vissa sammanhang nuförtiden har jag väldigt fammiga kläder men det känns mer som någon slags cross-dressing än som mina riktiga kläder, jag vet inte varför, men det är också sammanhang där jag står inför publik. (Dana)

Dana kan med andra ord *numera* vara bekväm i den typen av kläder som beskrivs, detta eftersom det finns en distans mellan vad Dana är och vad kläderna symboliserar. Här blir tid eller ålder en viktig aspekt i intra-aktionen. Tid förändrar hur kläder och kroppen intra-agerar. De rosa, puffiga klänningar Dana förväntades ha på sig som liten gör något helt annat med hens könsliga tillblivelse idag, jämfört med då. Hur Dana tolkas har även vidare konsekvenser för vad hen tillåts och förväntas kunna göra.

Det vore också soft om en fick vara bara en person och att olika egenskaper jag har inte värderas på grund av vilket kön folk antar att jag tillhör, till exempel att det att spela tv-spel skall vara speciellt för att jag har bröst och fitta? (Dana)

Pronomen är något Dana inte tar upp som viktigt i sig, utan snarare handlar det om ensidigheten i att hen alltid tilltalas med hon. Denna ensidighet framstår som ett centralt problem för Dana, ett problem som grundas i att människor förväntar sig och antar saker om hen, till följd av hens kroppsmorfologi. Trots de motståndsstrategier Dana använder – även när de är explicita i form av transsymboler – fixeras hen i binäriteten. Den binära förståelseramen genom de regler och det snitt som den medför är alltid närvarande och fixerar hen och förutsätter hur hen bemöts och vad hen kan göra. Dana verkar med andra ord inte komma undan föreställningar om kön till följd av hur hens kroppsmorfologi tolkas. Det här kan liknas med Oyëwùmís (2005) bio-logik och vikten i västerländskkultur att *se* skillnad. Vilket innebär att trots diverse motståndsstrategier och avvikande från det förväntade, fortsätts hen tolkas och ges egenskaper utifrån hur hens kropp avläses.

Sammanfattande diskussion

I deltagarnas berättelser framstår kön som en glidande skala. Där sakerna-i-fenomenet skiftar position, de är i en ständig rörelse. För deltagarna innebär det att saker och uttryck som tidigare varit otillgängliga kan bli möjliga alternativ, samtidigt som andra saker förblir utom räckhåll. Deltagarna kan inte förstås som passiva i sin könsliga/icke-könsliga tillblivelse. De är högst aktiva agenter som intra-agerar som på flera olika plan förhandlar fram det de kan bli. Kläder är en aspekt som tydliggör komplexiteten i intra-aktionerna. Kläder får en betydande roll på flera olika nivåer både genom att olika typer av kläder könas på olika sätt, de är bland annat skapade för binärt könade kroppar och de är könskodade genom färger och tryck med mera. Vilket innebär att en kvinnokodad kropp i manskodade kläder nödvändigtvis inte kommer förändra tolkningen av kroppen. Genom att klädernas snitt är anpassat för en viss kroppsform kan de snarare komma att förtydliga kroppens icke-manskodade drag. Kläder kan självklart även användas på ett sätt så de maskerar kroppar, de kan förändra hur en kroppsform syns och således även hur kroppen könas eller inte könas. Samtidigt kan kroppar förändra hur kläder förstås. En manskodad kropp kan – genom sitt användande av ett kvinnokodad attribut eller plagg – förändra eller utöka dess kodning till att även förstås som manligt. En liknande egenskap verkar finnas i intra-aktionen ord och kropp. Där ord har förmågan att förändra hur en kropp förstås, genom att benämna en kvinnokodad kropp med 'han' sker en förändring i tolkningen, kanske inte till en manskodning men likväl mot något annat. Och det på samma gång som kroppen förändrar betydelsen av 'han'.

På en större skala framgår det i deltagarnas berättelser en ständig intra-aktion mellan deras självförståelse och det som är möjligt för dem att vara och förstås som i den sociokulturella kontext de befinner sig. Jag har vid flera tillfällen tagit upp motstånd, men deltagarnas berättelser handlar till stor del inte om motstånd, utan om anpassning och försök att underlätta för omgivningen. Deltagarna ger exempel på flera situationer där de tar beslut som orsakar dem själva obehag, allt för att underlätta för omgivningen och få dem att förstå deras existens, något som i sin tur kan underlätta deras egna existenser. Det viktiga här är vad detta har för implikationer på vad de *är*. Om deltagarnas icke-binäritet har blivit till *trots* social struktur innebär det att för att få en djupare förståelse för en könslig tillblivelse måste vi försöka komma runt sociala strukturer, försöka ta reda på vad, hur och till vilken grad social struktur påverkar. Strukturer måste ges sin plats i tillblivelsen, men då det måste finnas något mer, då det måste finnas fler krafter som driver individer i deras tillblivelse behövs det även andra infallsvinklar som inte tar sin utgångspunkt i strukturer. I intervjuerna framträder kroppen och kroppsforståelse som en viktig del i deras självförståelse. I likhet med allt annat har

deltagarnas kroppsuppfattning och självförståelse flera aspekter som är av skiftande betydelse. Till viss del handlar det om intra-aktionen med samhället, om att kroppar och vissa kroppsdelar könas och att de därigenom ges egenskaper et cetera. Således handlar det om en diskrepans mellan självförståelsen och de könade egenskaper personen tilldelas och dessutom om en diskrepans mellan kroppsförståelsen och kroppen. Vad gäller det förstnämnda handlar deltagarnas berättelser till stor del om förväntningar, hur de genom förväntningar fixeras, hur de till viss del förlorar möjligheten att vara, göra, se ut et cetera. som de vill och känner sig bekväma. Vilket resulterar i att de behöver utföra en omöjlig balansgång mellan de binära könen, för att å ena sidan vara begripliga för andra människor och å andra sidan försöka undvika att låsas fast i de egenskaper ett binärt könande innebär. Omgivningens könande av deltagarna bör i det här avseendet ses som en bieffekt av, snarare än orsaken till motståndet. Motståndet handlar om möjligheten till val och rörelse och omgivningens könande förhindrar det. Vad gäller det sistnämnda handlar det om en förväntan på kroppens morfologi eller kroppens egenskaper som inte överensstämmer med den faktiska kroppen. Det här betyder inte på något sätt att deltagarna inte förstår sina kroppar eller vet hur de ser ut et cetera. Cam beskriver det snarare som en förvåning att hen till exempel inte kom in i målbrottet, även om hen visste att hen inte kom att göra det spontant av sig själv. Ariel beskriver det som att vissa kroppsdelar känns främmande, som att de inte tillhör hens kropp. Jag förstår det som att det finns både en intellektuell förståelse av den fysiska kropp och även en känsla för kroppen, en känsla för vart kroppen börjar och slutar, och vad den är kapabel till. För att förstå det här får vi inte glömma att kroppen är mer än morfologi. Kroppen och individen är lika mycket sina könshormoner som sina stresshormoner, så vad händer när könshormonerna är en stressfaktor för kroppen? Är det kroppen som bråkar med sig själv? Är det sociokulturella föreställningar som gör individen obekväma med sin kropp? Är det sociokulturella strukturer som förändrar vad kroppar kan vara? Är obehaget kropparnas sätt att göra motstånd? Jag har inget svar på de frågorna men för att svara på dem tror jag det är av ytterst vikt att inte på förhand bestämma vad som är av betydelse och hur det får betydelse, utan att förstå kroppen just som *allt* det den är och att förstå den inte som en enhet utan som ett fenomen.

Sammanfattning

I den här studien har jag med hjälp av en posthumanistisk förståelse försökt bidra med en djupare förståelse för hur kön blir till. Genom att intervjua fyra icke-binära personer om deras förståelse av sin könsidentitet har jag kunnat visa på kön som ett komplext nätverk av intra-agerande aspekter som social struktur, identitet, kroppsupplevelse, uttryck, språk, kläder, kropp et cetera. Jag har visat på hur intervjudeltagarna ständigt förhandlar med alla de här aspekterna, en förhandling som ibland resulterar i anpassning och ibland motstånd. Mycket av de här förhandlingarna handlar om den egna viljan, om behovet av och möjligheten att vara bekväm, i relation till samhället i stort och den egna personens möjlighet att ha ett fungerande liv. Det är en förhandling som kräver energi, eftertanke och allt som oftast någon typ av uppoffring. Det kan handla om att i vissa sammanhang gå med på ett visst obehag, det kan handla om att begränsa sitt uttryck, om att begränsas av andra et cetera.

I studien framstår kön som en glidande skala, där de olika aspekter jag tagit upp i relation till kön intra-agerar, men det har även blivit tydligt att de aspekterna jag tagit upp är långt mer komplexa i skapandet av kön. Till exempel kan inte kläder enbart förstås med en historisk och kulturell bakgrund, utan de måste även förstås genom deras detaljer: hur bland annat tyger och snitt intra-agerar med kroppar. Intra-aktionerna sker även på större skalor, för det intervjudeltagarna är, är inte enbart förhandlingar med det binära och normativa. I intervjuerna framstår inte förhandlingarna – även om den är av ytterst vikt för möjligheten till ett liv – som orsaken, utan de bör snarare förstås som en bi-effekt av något annat. Det som ligger bakom kravet på deltagarna att ständigt förhandla är diskrepansen mellan intervjudeltagarnas självdefinition, kropp och vad den sociokulturella kontext de lever i förväntar sig av dem. Det som framgår är att det ramverk kön förstås utifrån inte har förmågan att hantera allt vad en individ kan vara. Problematiken uppstår när individen begränsas, när det som begärs av den är rentav oönskat och/eller när kroppen reagerar med motstånd. Kroppen har fått en central plats i studien och det har blivit tydligt att även kroppen måste förstås som ett fenomen. Vilket ger en förklaring till att kroppen, genom de intra-ageranden som producerar den kan vara motstridigt och motsägelsefulla. De förhandlingar som jag skriver om handlar således om att personerna inte enbart måste leva med sig själva, utan även med sin omgivning. Omgivningen – som luft, mat, social gemenskap och närhet – är lika livsnödvändig som personens kroppsliga och mentala välmående, då omgivningen och personen alltid intra-agerar. Jag menar således att deltagarnas icke-binära identitet inte kan förstås som en produkt av social struktur, utan som producerats *trots* sociala strukturer. Det

som intervjudeltagarna behöver är möjlighet till rörelse, möjligheten att tillmötesgå det som är meningsbärande i deras tillblivelse, det som krävs för dem att leva och leva väl. Hur kön blir till för intervjudeltagarna har inget entydigt svar, men något som kommer upp som även liknar det Kulicks (1997) och Fajardos (2008) visar på i sina artiklar, är en förståelseram som lägger vikt vid aspekter som inte inkluderas i en normativ förståelse eller som korsar det regelverk som normativt kön bygger på. Ariel är den intervjudeltagare som tar upp det tydligast genom att hen identifierar sig med en viss kroppstyp – en stabil kropp. De övriga deltagarna är vagare i sina beskrivningar, det framgår i Bents berättelse är att det finns något mer specifikt hen är, men att det är svår definierat som en normativ förståelse av kön inte tillgodoser. Dana berättar hur hen utgår ifrån en binär förståelse av kön i sin självförståelse, men att hen inte följer regelverket för hur binärt kön ordnas. Medan Cam uttrycker en strävan efter något mer specifikt, men för Cam handlar det om icke-könslig tillblivelse, en självförståelse som lägger vikt på detaljer som bland annat intressen.

För framtida studier vill jag starkt rekommendera att använda en posthumanistisk kunskapssyn i studier som försöker förstå kön. Likt Oyěwùmís (2005) kritik av den västerländska biologiska determinismen som begränsande i vad som kan förstås om andra kulturer, så menar jag att en förståelse av kön som ett fenomen kan bidra med möjligheten att få tillgång till det som ännu inte kan utskiljas. Genom en förståelse av kön som ett fenomen måste vi se de små och tillsynes obetydliga sakerna, det tillåter oss inte att låsa oss fast i saker, enheter eller generaliseringar, således hjälper det oss att inte på förhand tro att vi vet vad som har betydelse och hur det får betydelse.

Referenslista

- Auran, I. (2016). "Att vara bortom kön: En intervjustudie med icke-binära personers om det binära könssystemet". B-uppsats. Stockholm: Södertörns högskola/Institutionen för kultur och lärande.
- Barad, K. (2007). *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Durham, NC: Duke University Press.
- Budge, S. L., Rossman, K. H. and Howard, K. A. S. (2014). Coping and Psychological Distress Among Genderqueer Individuals: The Moderating Effect of Social Support, *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 8: 95–117.
- Butler, J. (2006). *Genus ogjort: kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Connell, R. (1987). *Gender and power: society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity in association with Blackwell.
- Fajardo, K. B. (2008). Transportation: Translating Filipino and Filipino American Tomboy Masculinities through Global Migration and Seafaring. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies* 14(2-3): 403-424.
- Folkhälomyndigheten. (2015). *Ohälsa och stor utsatthet bland transpersoner*. Folkhälsomyndigheten. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2015/juni/ohalsa-och-stor-utsatthet-bland-transpersoner/> (Hämtad 2017-07-23).
- Kulick, D. (1997). The Gender of Brazilian Transgendered Prostitutes. *American Anthropologist* 99(3): 574-585.
- Laskar, P. (2005). Abnorma kroppar och europeisk heterosexuallitet i kolonialismens kölvatten. I Kulick, D. (red.), *Queersverige*. Stockholm: Natur och Kultur. (s. 159-179).
- Oyèwùmí, O. (2005). Visualizing the Body: Western Theories and African Subjects. I Oyèwùmí, O. (ed.), *African gender studies: a reader*. (1. ed.) New York: Palgrave Macmillan. (s 3-21).
- Richards, C., Bouman, W. P., Seal, L., Barker, M. J., Nieder, T. O. & T'sjoen, G. (2016). Non-binary or genderqueer genders, *International Review of Psychiatry*, 28(1): 95-102.
- Ritchie, J. & Lewis, J. (ed.) (2003), *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers*. London: SAGE.
- Rubin, D. (2012). "An Unnamed Blank That Craved a Name": A Genealogy of Intersex as Gender. *Signs*, 37(4): 883-908.
- Stachowiak, D. M. (2016). Queering it up, strutting our threads, and baring our souls: genderqueer individuals negotiating social and felt sense of gender, *Journal of Gender Studies*. DOI: 10.1080/09589236.2016.1150817.
- Stewart, A. J. & McDermott, C. (2004). Gender in Psychology. *Annual Review of Psychology* 55: 519-544.
- Thomsson, H. (2002). *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Zeluf, G., Dhejne, C., Orre, C., Mannheimer, L. N., Charlotte Deogan, C., Höijer, J. and Anna Ekéus Thorson, A. E. (2016). Health, disability and quality of life among trans people in Sweden—a web-based survey, *BMC Public Health*, 16:903.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Instruktioner:

Den här studien ämnar undersöka hur könsidentitet/kön upplevs för individen. Intresseområdet är således inte könsskillnad eller könsidentitet/kön förstått som män och kvinnor. Det intressanta är just Du och Din specifika upplevelse av Dig själv i termer av könsidentitet/kön.

Därför är det viktigt att Du försöker utgå från dig själv, från vad du är/känner/upplever.

Frågor:

1. Hur gammal är du?
2. Beskriv din bakgrund (T.ex. hur skulle du beskriva kulturen du växte upp i? Som din klassbakgrund? Eller vart du växte upp; hur bodde du, vem du bodde med etc.)
3. Hur är ditt liv nu? (Beskriv din vardag. T.ex. vilken typ av sammanhang du vistas i? Hur bor du? Vad gör du? Har du nära relationer? Vad har du för utbildning? etc.)
4. Har du ett begrepp som du använder för att beskriva din könsidentitet/kön? I så fall vilket?
5. Beskriv hur du definierar det begreppet och även på ett så utförligt sätt som möjligt beskriv och/eller förhandla kring din könsidentitet/kön?
6. Jag kommer rada upp några olika aspekter som brukas tas upp i samband med kön, och då ofta i relation till män och kvinnor. Uppgiften är att du punkt för punkt beskriver och/eller förhandlar kring hur du upplever/känner/relaterar du till de olika aspekterna.

Beskriv gärna så utförligt som möjligt. När du svarar tänk både i relation till olika platser du vistas i, i relation till olika personer/sammanhang du möter och även i relation till tid, alltså allt från dagsform till perioder i livet.

- *Kläder (typ, snitt, material, färger etc.)*
- *Attribut (frisyr, naglar, assessorer etc.)*
- *Pronomen*
- *Namn*
- *Röst gentemot dig själv*
- *Röst gentemot andra*
- *Kropp gentemot dig själv (storlek, kroppsform, huvud- och kroppshår, benämning etc.)*
- *Kropp gentemot andra (samma som föregående)*
- *Relationer (namn på relationer, förhållningsätt i relationer, sexualitet etc.)*
- *Bemötande (att bemötas, att bemöta andra)*
- *Rörelsemönster*
- *Juridiskt kön (att ha ett juridiskt kön, att visa legitimation och pass)*
- *Andra aspekter? Är det något som är viktigt för dig som inte är med på listan, det behöver inte vara något som generellt anses som könat?*

7. Kan du så utförligt som möjligt beskriva din drömvärld, beskriva en utopi. Hur skulle du vara, leva eller liknande? Lek med tanken!

Bilaga 2: Deltagaransökan

Hej,

Jag söker deltagare till en studie om könsidentitet/kön! Om du inte identifierar dig själv som antingen "kvinna" eller "man", så blir jag jätteglad om du kontaktar mig! Tillsammans kommer vi att utföra en "intervju", på det sätt som passar dig bäst.

Syftet med studien är att undersöka hur könsidentitet/kön upplevs, vad som upplevs som viktigt och centralt etc. Jag är ute efter personer som inte faller inom en normativ, så kallade binära förståelse av könsidentitet/kön, anledningen till att jag väljer att fokusera på det icke-normativa är att jag tror det här finns en stor kunskap om kön/könsidentitet som annars är svår att nå.

Det jag söker är personer som kan medverka i en intervju, en skriftlig intervju och/eller en medföljandeintervju, alltså att jag följa med dig i din vardag medan vi pratar om dina upplevelser. Intervjumetoden är flexibel och anpassas efter det som passar dig bäst.

Mitt namn är Isak Kenshin Auran och jag läser Genusvetenskap vid Södertörns Högskola och jag skriver nu min C-uppsats. Jag vill även tillägga att jag själv har erfarenhet av en icke-normativ könsidentitet/kön.

Om du är intresserad av att delta eller har några frågor om projektet kan du kontakta mig på _____ eller på maila på _____.

Vänliga Hälsningar Isak

Bilaga 3: Rättigheter och information

Intervjuns upplägg (Enbart skriftligintervju)

Jag kommer skicka ut två omgångar med frågor till dig, som du så utförligt som möjligt får svara på.

Om du inte förstår frågorna eller undrar något annat är det bara att fråga så ska jag försöka förklara.

När jag har fått tillbaka svaren kommer jag skicka en omgång till med frågor. Eventuellt blir det en tredje omgång men jag ska försöka begränsa det till två.

Dina rättigheter

Din medverkan i studien är helt valfri, det innebär att du kan avbryta din medverkan när som helst, du behöver inte svara på frågor om du inte vill och att du heller inte behöver ge mig någon förklaring. Om du väljer att du inte vill vara med länge eller inte vill svara på något skulle det dock vara hjälpsamt att du berättar det så jag får möjlighet att hitta en ersättare eller inte ställer följdfrågor i tron att frågan inte uppfattades.

I övrigt är det bra att veta att:

1. Materialet som samlas in kommer att användas inom en kandidatuppsats som ämnar att undersöka hur könsidentitet/kön kan bli till och att undersöka vad som framstår som viktigt i skapandet av en könsidentitet/kön.
2. Att du har rätt att ställa frågor om projektet och vad det innebär att ställa upp som informant.
3. Att intervjumaterialet kommer att anonymiseras.
4. Att anonymiserat material kan komma att användas i vetenskapliga eller populärvetenskapliga texter och publikationer.
5. Att allt icke-anonymiserat material kommer att förvaras oåtkomligt för utomstående.
6. Att som du när som helst kan avbryta ditt deltagande i projektet.
7. Att du när som helst i efterhand kan dra tillbaka ditt deltagande i studien men att redan publicerat material i regel inte kan återkallas.